

1940-01-14, söndag.

Söndagen 14/1 gick jag mellan Malmö och Arlöv. Viktigare arter:

råka
kaja
stare: 2 ex vid Sjölundavägen i strandkanten!
steglits,: 6 ex
tofslärka i Malmö
pilgrimsfalk: 1 ex Sjölanda.
Tämligen skarpa färgmotsättningar på huvudet; väl en gammal fågel
tornfalk: 1 ex vid Åkarp från tåget
storskrak: några få ex utanför frihamnen
salskrak: 2 ♂♂ ad samt dessutom en liten flock
vigg } tusentals av vardera bergand }
 arten, mer bergand än vigg, utanför frihamnsområdet

knölsvan
sångsvan
skrattnås allmän, men blott några få ex i ungdräkt
fiskmås juv et ad
gråtrut
havstrut.

På kvällen klockan 16,25 samma dag, när jag stod ute på Zool.Inst:s tomt, hördes plötsligt tofslärkans typiska "dydydrria". Det var ett ex, som sträckte över, troligen mot SV. Naturligtvis kan det ha varit ett uppskrämt ex eller något i den stilen, men möjligheten finns ju, att det verkligen var ett sträckande ex, som drog sig undan den veritabla fimbulvinter, som nu rådde i Skåne.

Kommentarer:

1. Artlistan tyvärr ofullständig, som ofta annars dessa tidiga år. Men nästan alltid blir det dock några uppgifter av intresse. Särskilt anmärkningsvärt är det uttryckliga påpekandet att berganden var individrikare än vigg i den stora - ofta väldiga - dykandflock som brukade ligga utanför frihamnsområdet.
2. Obsen av tofslärka i Lund i skymningen också märklig. Fågeln föreföll verkligen att vara på sträckflykt, men en observation av denna typ räcker naturligtvis inte till någon säker slutsats. Jag kan inte påminna mig att jag senare sett tofslärka under sådana omständigheter. GRck 1988-01-23.

1940-01-16.

En iskall, frostig och klar vinterdag. Jag var åter nere vid Arlöv ett tag. Jag såg bl.a.:

varfågel 1 ad
tornfalk 1 juv, ehuru ej särskilt mörk
knipa
sångsvan c:a 60 ex, just nedanför Fiskarkojan. Av dessa 60 ex var inte mer än 7 eller 8 juv.

Vid återkomsten till Lund såg jag två sångsvanflockar passera:

kl. 13,58 16 ex mot V
kl. 14,01 8 ex ad mot VSV.

Kommentarer: sångsvan-obsarna trevliga, ej minst de sträckande flockarna. Också bra att antalet (andelen) ungfåglar har angivits när detta observerats. Men för övrigt är antalet antecknade arter så lågt, att det bara kan kallas en notis. GRck 1988-01-23.

1940-01-21, söndag.

2

En synnerligen händelserik dag. Köhler och jag reste till Sövedborgs station med tåg. Massor av snö låg över markerna, och isen på sjöarna var 20-25 cm tjock. På morgonen snöade det inte, men redan tidigt drog det ihop sig till snöstorm, och en stor del av dagen vandrade vi i tätt snöfall och genom höga drivor. Vägarna voro delvis igensnöade, och i den lilla Ilstorps by låg snödrivorna faktiskt upp till hustaken.

187 Vi gjorde en lång vandring: Sövedborg stn - Snogeholmssjön - ut på Öarna där - Snogeholms slott, där vi fikade - vanliga vägen rakt över till kvarnruinen - ner genom skogen på sluttningen - över Sövedsjön till Frihultskullen - över sjön igen i motsatt riktning till Örn-udden S om Söved kyrkogård - en tredje gång över isen, nu till Klingvallsåns utlopp ur sjön - utefter ån ett gott stycke, tills vi kommit norr om Sövedmölla gård - längs den igensnöade vägen upp till Ilstorps by - vidare upp till stora landsvägen, där vi, sedan vi gått någon kilometer i riktning mot Sjöbo, upphämtades av en stor plogbil och kördes, trötta men belåtna, till Sjöbo. Där åt vi på gästgivargården.

Ett par saker skall anmärkas: (1) det var inte tätt snöyra hela dagen. När vi vandrade över Sövedsjöns is var det ganska klart och fint väder. (2) öppet vatten fanns idag endast i Klingvallsån från utloppet och några hundra meter nedåt. Här fanns mycket fågel. Dessutom var kanalen mellan Snogeholmssjön och Sövedsjön åtminstone delvis öppen. Här låg emellertid blott den unga knölsvanen. Det är f.ö. påfallande vad denna nyligen reglerade åsträcka alltid är fågelfattig.

Artlista:

- 1 kråka fåtalig inom området
- 2 råka " " "
- 3 kaja " " "
- 4 skata " " "
- 5 nötskrika: flera ex sedda, bl a på Öarna i Snogeholmssjön
- 6 bofink: flera ♂♂ och en ♀ på samma ställe som följande art
- 7 bergfink: 100-tals ex i skogen S om Sövedborgs stn
- 8 pilfink: 1 ex Snogeholm
- 9 gulspurv allmän "
- 10 nötväcka: flera ex iakttagna
- 11 talgoxe allmän
- 12 blåmes flera ex
- 13 entita också flera ex
- 14 kungsfågel: flock
- 15 koltrast flera ex
- 16 större hackspett: 1 ex
- 17 spilkråka: 1 ex höll till i den gamla trädvegetationen på den största ön i Snogeholmssjön
- 18 kungsörn: 3 juv iakttagos: 1 ex vid gläntan i skogen N om Sn:sjön, och senare 2 ex över Sövedsjön
- 19 ormråk 2 ex } tillsammans,
- 20 fjällvråk 1 ex } vid ön utanför Sn:holms slott
- 21 ringduva: vid Sövedsjöns S sida sågs 2 ex vid olika tillfällen
- 22 fasan
- 23 rapphöns: flock vid Sövedmölla
- 24 häger: ej mindre än 11 ex höll till vid ån, strax N om Åmans bro!

- 25 storskrak: 6 ex, varav 2 ♂♂ ad, i samma å
- 26 salskrak: ensam ♀ därstädes
- 27 gräsand: my. tät flock på c:a 250-300 ex i ån och lyfte ytterst ogärna. När vi följde ån, rådde veritabelt busväder, stark östlig vind, och tätt, finfördelad snö yrde i luften. Det var kallt, och vi började bli trötta av allt pulsandet i snön. Änderna höllo sig envist i och vid ån och flög blott korta bitar.
- 28 knölsvan: 1 juv i kanalen vid dess utlopp ur Snogeholmssjön
- 29 sångsvan: 1 juv i Klingvallsån tillsammans med gässen
- 30 sädgås. Av gåsrikedomen var ingenting kvar. En ynklig rest på sex ex låg i ån mellan dess utlopp ur Sövedsjön och Åmans bro, i sällskap med sångsvanen. När vi kom lyfte fåglarna i snöyran men fällde på fältet blott 25 meter från oss, lyfte sedan åter men flyttade sig ej långt. Det var tydligt att de ej ville överge det öppna vattnet. - Längre nedåt Sövedmölla låg en skadskjuten sädgås i åkanten. Kunde ej lyfta men simmade ut i ån, därför kunde vi inte fånga den.

Kommentarer: Kort artlista som väntat, men åtskilliga småfåglar tydligen ännu rätt individrika. - Andfågel i bottenläge en sådan isvinter. - En mycket ansträngande exkursion.
GRck 1988-01-24.

1940-01-27.

En större hackspett i Lund.

1940-01-29.

Denna dag såg jag något som jag aldrig sett förut. En tornfalk kom in över Lunds centrum och slog ner på allra högsta spetsen av södra domkyrkotornet. Satt här en god stund.

Kommentar: kanske ett något förvånande besked. Tornfalken häckar ju gärna på torn och stora byggnader, även i samhällen och helt nära människor, tät trafik etc. Denna vana kände jag absolut till. Men visst måste jag acceptera det klara beskedet att jag aldrig sett den fälla på en byggnad i Lunds centrum förut. GRck 1988-01-24.

1940-01-30 eller-31.

Denna dag, en klar och solig dag, kom klockan 14,00 en stor sädgås flock på 115 ex över Lund på låg höjd och i riktning VSV.

Kommentar: iakttagelsen visar att gäss i nämnvärt antal stannat kvar så långt in på vintern, trots att den var så kall och snörik. Föga förvånande kanske, efter vad vi nu vet, men år 1940 var kunskapen om sådant mycket mera bristfällig. GRck 1988-01-24.

1940-02-01, ungefärligt datum (se kommentarer).

En dag mycket nära månadsskiftet januari/februari, blev Klingberg och jag anmodade av Gislén att å djurskyddsföreningens vägnar undersöka fågellivet ute i Sundets vakar på svenska sidan. Det var under den kallaste tiden, och isen låg tjock många kilometer ut från stranden. Vi reste till Arlöv, gick därifrån rakt ut på isen c:a 2,5 - 3 km från land, fortsatte sedan norrut ungefär parallellt med kusten, passerade en del isfält med hopfrusna block etc. men nästan utan vakar. Utanför den fasta isen låg tät packis, därutöver glesare drivis. Utanför Arlöv var dels en smal, krokig fåra öppen i isen, tydligen en förlängning av det dike som går från Sockerbolaget, dels ett par helt små vakar långt ute på gränsen till de isområden där man ej kunde gå.

Vi gick över de vida isfälten så långt ute, att svenska landet blott syntes som en otydlig mörk rand i frostdiset. Isvidderna voro nästan folktomma; utanför Lomma sågs dock några fiskare gå med yxor och slädar för att hugga upp vakar! Vi gick inåt stranden igen så småningom, och på eftermiddagen stack vi in till Kävlingeåns mynning och gick sedan längs stranden tillbaka till Bjärred, där vi tog en buss hem.

Det var en härlig dag. Fågellivet var snarast fattigt men intressant, och särskilt anmärkningsvärt var att jag så gott som säkert såg en ny art, nämligen den tretåiga måsen!

Av fåglar sågs nästan endast svan och mås. Både sångsvan och knölsvan förekom dels flockvis, dels i enstaka ex, och båda voro tämligen allmänna. Döda fåglar observerades icke alls. Enstaka måsar, gråtrutar och fiskmåsar, observerades över isfälten, men jag förde ej några närmare anteckningar därom.

I den smala öppna fåran från Arlöv utåt låg en del svan av båda arterna, även ungfågel. Då och då sågs småflockar av sång- eller knölsvan sträcka över isen. Men intressantast var att se de insnöade svanflockarna. Vi gick fram mot en sådan flock sångsvan på c:a 30 - 35 ex, som låg på isen och som av det sista - tämligen obetydliga - snöfallet hade kommit att ligga halvt begravna av snö. Fåglarna voro emellertid inte döende utan lyfte, när vi blevo för närgångna. Antalet svan inalles c:a 350. - Enstaka smärre gräsandflockar sågs även på isen.

Den tretåiga måsen var emellertid intressantast. Den kom på eftermiddagen över isen utanför Bjärred mot SV. Nära håll och i början bra belysning. Redan från första början kunde fastslås, att det var

FORTS

1940-02-01, ungefärligt datum, forts.

en ungfågel av en mäs, som jag aldrig sett förut. Färgmotsättningarna voro således mycket skarpa, huvudet var runt med högre panna än vad mäsar brukar ha, och på vardera vingens översida gick ett svart band, ej diffust, brunaktigt utan brett och mörkfärgat. I nacken ett mörkt band. Färgen på vingarnas undersida kunde jag inte avgöra.

Då jag just hade Hortlings bild av en ung Xema i minne, och då fågeln verkade så stakt olikfärgad i svart och vitt, gjorde jag vid hemkomsten grundliga studier för att utröna, om det möjligen kunde vara denna art. Det verkar dock alldeles omöjligt. Allting talar för att det var en ungfågel av tretåig mäs. Tilläggas bör, att fågeln verkade liten, avgjort mindre än en fiskmäs, ej större än en skrattnäs men - för att göra ännu en jämförelse - med något av dvärgmåsens mera knubbiga och rundade former. Full visshet huruvida det var en tretåig mäs torde jag utan tvivel erhålla när jag får tillfälle att se denna art ordentligt. När skall det bli?

Kommentarer: Dagboksanteckningarna är som synes utförliga, dock har jag glömt att anteckna datum. Men det står att dagen "var i varje fall mycket nära månadsskiftet januari/februari". Antalet ~~antecknade~~ arter är som synes utomordentligt lågt, bara följande: (antecknade)

gräsand
sångsvan
knölsvan
fiskmäs
gråtrut samt
med någon tvekan tretåig mäs.

Jag kunde göra en lång kommentar här, men följande må vara nog: det förefaller mig högst sannolikt att jag verkligen såg en ung tretåig mäs. Men jag är glad att ordvalet inte blev mera kategoriskt. Vid denna tid hade jag klen litteraturkännedom och visste inte mycket om tretåiga måsens vintervanor. Den hör ju ingalunda till isen, men en tillfällig förekomst är ju fullt tänkbar.

Iakttagelserna på svanarna är av visst intresse, men det hade varit roligt med närmare uppgifter om individantalet art för art. Och visst borde jag ha gjort närmare anteckningar även om de vanliga måsarna. GRck 1988-01-24.

1940-02-04, söndag.

Söndagen den 4/2 reste jag med Torsten Herner till Skanör och Falsterbo. Det var hård vinter, stark ostlig vind samt hela morgonen från ankomsten kl. 9,15 till kl. 12,00 tätt snöfall. Vid kusten var vattnet fruset ungefär på följande sätt:

Sydkusten: allt vatten fruset öster om en linje från Ulanabben till Måkläppen.

Höllviken och Fotevik helt frusna innanför linjen Knösen - Malmö, eventuellt delvis även utanför denna linje.

Flommen: alla invatten och grunda pölar givetvis hårdfrusna, men utefter hela Skanörshalvöns västsida från Ulanabben upp till Knösen och delvis vidare norrut fanns öppet vatten, till fågellivets fromma. Invid stranden låg delvis väldiga isberg och hopskruvade vallar även här, men vattnet var helt öppet långt ut, förvånande nog.

Efter snöfallet blev vädret hastigt bättre, och snart blev det sol och fin belysning över snö- och isvidderna.

Vi gick Falsterbo station - Ulanabben, här långt uppehåll - utefter stranden långsamt till Skanör, dit vi anlände omkring kl 12,45, sedan - Knösen - Skanörs kyrka - Skanörs station. Avresa tillbaka kl. 15,43. Fågellivet var intressant. Artlista se nästa sida.

FORTS

Artlista:

- 1 kråka allmän
- 2 råka: ett ex mot S kl 11,30
- 3 skata
- 4 stare: liten flock på 5 ex i Skanörs stad.
- 5 domherre: Skanör några ex.
- 6 grönfink " ; sedd.
- 7 stenknäck " 2 ex i en trädgård. Aldrig iakttagen av mig förut på denna plats.
- 8 bofink: tämligen stor flock i Skanör, däri enstaka honor!
- 9 gråpjodd Skanör
- 10 pilfink "
- 11 snösparv: 3 ex på Flommen, men stor flock på minst 80 ex på fälten norr om Skanörs kyrka.
- 12 talgoxe Skanör
- 13 blåmes
- 14 snöskata: i Falsterbo sågs flera flockar, i Skanör blott enstaka ex
- 15 koltrast: flera ex Skanör
- 16 jorduggla. Underligt förspel till iakttagelsen. Vi stod på Ulanabben och kikade ut över havet. På själva stranden och närmast därutanför låg ett massivt ispansar, längre ute kraftiga isberg, kantiga, sönderbrutna och åter hopfrusna. Bakom ett sådant berg tyckte vi oss skymta ett mörkt föremål som snabbt försvann. Vi klev icke utan möda ditut - och upp springer en räv, som sedan rusar i full fart mot land och försvinner i riktning mot Skanörs södra del. Just när den når land, lyfter en jorduggla från den översnöade marken. Högst sannolikt blev den uppskrämd av räven.
Trots att det nu var mycket hård ostlig vind och envist, piskande snöfall, steg ugglan i kretsar mot höjden, och när den kommit högt upp gled den ut över havet i riktning mot Måkläppen och försvann! Intressant iakttagelse!
- 17 fjällvråk: 1 ex på fälten norr om Skanör.
- 18 ormvråk: 2 ex sågs. Den ena höll till inne i trädgårdarna i Skanörs stad och var alldeles förvånande orädd, slog till på trädgrenar och stolpar på blott 25-30 m avstånd.

19 havsörn. Högst intressant iakttagelse. Omkring kl 11,45, ett stycke söder om Skanörs hamn, studerade vi det rika andfågellivet i vattnet. Då kom en havsörn alldeles över oss på låg höjd från öster. Den såg fullkomligt jättestor ut, där den kom i snöstormen. Örnen sänkte sig och svepte över vattnet. En stor flock gräsanddrakar nära stranden lyfte i sista stund, men en liten dykand, som befams vara en vigg, hann inte undan. Örnen stannade med flaxande vingar och nedhängande klor på 1-2 m höjd över vattnet; viggen dök undan örnen, som dock stannade kvar. Det hela tilldrog sig alldeles invid stranden, där vattendjupet var högst 0,50 - 0,75 m, vilket givetvis bör ha gjort viggens chanser mindre. Vattnet var alldeles isfritt här, åtminstone allt vatten på mer än 10-20 m avstånd från strandlinjen. Viggen dök upp rakt under örnlorna men dök som en blix, när örnen försökte nappa den. Men nästa gång var saken avgjord: när viggen dök upp, var örnen framme, sänkte sig ned till vattnet och tog på det allra behändigaste sätt bytet i ena foten. Därefter höjde den sig och flög tungt in de få meterna till iskanten. Här satte den sig och började genast äta. Viggen slets sönder, och på ett ögonblick var måltiden i full gång. Örnen var tydligen av medelålder, dess stjärt inte vit men blekbrun, fläckig.

Örnen hade inte suttit länge förrän kråkor samlades i en cirkel omkring den. Det såg ganska kusligt ut med den ätande jättefågeln, slamsor och fjädrar av bytet i mitten, och runtomkring de svarta asfåglarna.

Oroad av vår närhet lyfte örnen en gång med bytet men flög blott en kort sträcka, satte sig och fortsatte måltiden och satt kvar länge. Under tiden slutade snövädret, och det blev fint och soligt. Slutligen lyfte örnen, flög på ytterst låg höjd iväg över snön och försvann över Skanör. - En timme senare såg

1940-02-04 forts.

- vi örnen sitta på ett isblock långt ute på den frusna Höllviken. Slutligen lyfte den även härifrån och försvann mot öster.
- 20 raphöna: flock 7 ex Skanör
- 21 fasan: en tupp Skanör
- 22 sothöns iakttagos i vattnet, men ej talrikt
- 23 storskrak: åtskilliga ex
- 24 småskrak: allmän. OBS!
- 25 salskrak: först sågs 2 ♂♂ 1 ♀ tillsammans, sedan en ensam ♂, därefter en flock på 5 ♂♂ i Skanörs hamn.
- 26 ejder: åtskilliga ex sedda, bl. a. en liten flygande flock på avstånd. Inalles minst 20 ex.
- 27 svärta. En av dagens intressanta iakttagelser. Spridda överallt ute i vattnet, tätast väster om Falsterbo men även längre norrut, låg svärter enstaka eller - oftare - i m.l.m. täta flockar, till ett antal av över 400 ex. Därmed var den dagens allmänaste and.
- OBS att svärtan normalt ej rastar i Skånes insjöar, ej heller vid Skånes västra kust, åtminstone inte i omedelbar närhet av land. De få iakttagelser jag har från Skånes syd- och ostkust tyda snarast på att svärtan förekommer regelbundnare där än vid västkusten, i likhet med bl.a. alfågeln men i motsats till exempelvis svanarna. Måhända ligger den dock blott längre ute i Sundet. Dagens rikliga förekomst inom gott synhåll från stranden i Falsterbo måste väl förklaras av issituationen, som tränger samman fåglarna till kvarvarande öppna vatten, även om dessa ej skulle erbjuda idealiska uppphållsplatser.
- 28 vigg: allmän i småflockar eller enstaka utefter den öppna stranden, särskilt utanför F:bo fyr.
- 29 bergand: stora granna flockar utanför F:bo fyr
- 30 knipa: åtskilliga ex, men ej flockvis.
- 31 gräsand mycket allmän, stora flockar, bl.a. låg en flock på c:a 75 ex, enbart eller nästan enbart drakar, vid stranden halvvägs mellan Skanör och F:bo. Även vid F:bo stora flockar, men här (båda könen) blandade.

f) en del förkortningar har gjorts vid renskrivningen. ←

g) obs majoritet av ♂♂ av gräsand.
h) obs stora snöspannflocken.

⑥

- 32 knölsvan: 100-tals i vattnet, vanligen nära stranden. Över ~~revlarna~~ revlarna norr om Skanörs hamn kom en flock på 27 ad flygande mot VSV. - En stor flock på c:a 180 svanar av båda arterna i lika proportioner låg mycket tätt samlad nere vid Falsterbo. I denna stora flock bara ad.!
- 33 sångsvan: likaså 100-tals ex, ~~var~~ delvis juv. Se även den blandade flocken på 180 ex, omnämnd under föregående art. Alla dessa c:a 180 ex, av båda arterna, var vita.
- 34 fiskmå: ad + juv allmänna
- 35 gråtrut: ad + juv allmänna
- 36 havstrut: några ad.
- 37 skäggdopping: 1 ex i vinterdräkt låg i vattnet utanför "örnplatsen".
-
- 38 skratmå sågs i Malmö på morgonen men varken vid Skanör eller Falsterbo.
-

Kommentarer till denna dag:

- a) Roligt att ha ett så noggrant protokoll från en midvinterdag en extremt kall vinter. Dock fortfarande tillgång till öppet vatten, vilket naturligtvis var av största betydelse för utbytet.
- b) orsakerna till den rika förekomsten av svärta är väl ungefär riktigt angivna. Såvitt jag minns har jag aldrig senare sett en sådan ansamling av svärter vid Skanör-Falsterbo.
- c) redan tidigt var jag högeligen intresserad av rovdjurs och rovfåglars jaktteknik och framgång vid jakten, detta (på grund av både) spontant biologiskt intresse och för att samla argument gentemot den vanliga jägarjargongen, eller kanske det bör heta: i förhoppning att samla sådana argument. Därför fängslade att se örnen jakt, och omständigheterna runt denna.
- d) jag visste att gamla havsörnar har vit stjärt, och att unga fåglar har mörk stjärt. Men tydligen var min kunskap föga djuplodande. Stjärten hos ungfåglar är ju inte enfärgat mörk. Dagens fågel var en ungfågel. Termen "medelålder" använde jag dock ej för att beteckna ett könsmoget ex. utan snarare halvt skämtsamt.
- e) råven: en rolig observation!
GRck 1988-01-25.

i) bergand riklig!

1940-02-05.

Den 5/2 gjorde jag en iakttagelse av tre intressanta finkfåglar från fönstren i mitt arbetsrum på Zool. Inst. på morgonen, strax innan Gisléns embryologikurs skulle börja.

1. En stenknäck satt i en trädtopp utanför fönstret.
- x) 2. En flock på 8-10 mindre korsnäbbar kom från norr och fällde helt oförmodat i topparna av de höga askar, som växa bakom U.B. Genom kikare studerades fåglarna i detalj. ~~En~~ 1 ex var ljus gulrött, 1 eller troligen 2 ex mörkt tegelröda, resten var gröngrå - gröna. Det egendomliga var att två av de grönaktiga exemplaren blev matade av ett annat! Högst egendomligt!
3. En gråsiska var med i korsnäbbflocken. Gråsiskan har f.ö. inte visat sig här på länge, åtminstone inte så regelbundet eller talrikt som vissa år kan vara fallet.

Kommentarer: Onekligen ett lustigt sammanträffande med tre så intressanta arter samtidigt. Visst var det också märkligt att se korsnäbbar bli matade. Sådant hade jag aldrig sett förut. Men en naturlig förklaring finns väl. Arten är ju vinterhäckare, och det är väl troligt att två nyligen flygga ungar (ungfåglar) blev matade av sin biologiska moder. Eftersom jag redan som skolpojke kände till korsnäbbarnas häckningsvanor borde detta knappast ha överraskat mig så mycket. Men måhända är (eller var) det föga känt i vad mån ungarna blir matade sedan de flugit ut och lämnat boplatsen. GRck 1988-01-28.

1940-02-11, söndag.

Jag reste till Sövde med buss, från Lund 10,45. Bussen blev försenad; jag kom inte till Åmans bro förrän 12,30. I bussen sällskap med några medicinare, som skulle åka skidor i Sjöbo Ora.

- xx) Vädret var mycket vackert, sol, lugnt och klart, samt djup snö. På kvällen mycket kallt. Jag gick från Åmans bro en liten runda uppåt längs Klingvallsån, sedan tillbaka över sjön, träffade Köhler och Jacobsson vid örnudden på östra stranden och gick med dem längs sjöns östra sida, in i skogen och vidare, dels i skog, dels på öppna marker, till Snogeholms slott. På sista biten dit skildes vi emellertid åt. Jag fikade på slottet, men de andra kommo inte efter. Då gick jag upp till Sövde by i skymningen, men, eftersom det ännu var ett par timmar innan bussen gick från Sjöbo, fortsatte jag först till Bläntarp och därefter nästan ända till Hasslemölla strax öster om Veberöd, innan bussen hann ifatt mig. Då hade jag fått en ganska grundlig marsch. I bussen träffade jag åter medicinarna, däribland Westerström, som bjöd på varm choklad. Lyckad dag, skön promenad. Fågellivet rätt hyggligt:

nötskrika allmän

talgoxe

blåmes

nötväcka

kungsfågel i skogen

koltrast

gröngöling på e.m. vid Sövde

ormvråk flera ex

havsörn: 1 ad satt i björk-

dungen några hundra m NO om

Åmans bro. Vid ån låg ett nyligen av-
ätet kadaver av gräsanddrake, som tyd-
ligen örnen kalasat på, ty det var örn-
spår i snön därinvid.

duvhök: en ♂ flög mot N vid kvarnruinen.

sparvhök: en ♀ " " N något senare.

fasan sedd. Häger: 1 ad mot NO vid

Åmans bro. Knipa: 2 ♀♀ Åmans bro, 1 ♀

i kanalen vid Sövdeborgs gamla jägarbo-
ställe. Gräsand: på samma ställen som

föreg. art. För övrigt fanns nästan
intet öppet vatten. Enstaka gräsänder
i my. utmattat tillstånd låg i diken
och där utfodring ägde rum i skogen.
Inalles ej över 150 ex, de allra fles-
ta i vattnet vid Åmans bro.- Någon
svan iakttogs ej, men på snön på Sövde-
sjöns is sågs färskas spår av ett antal
svanar som slagit ned men åter lyft.
Rimligtvis sångsvanar. - Köhler med-
delade mig efteråt: mindre korsnäbb
sedd.

Isen på Sövdesjön högs upp med yxa
av mig och Köhler. Den var 30 cm tjock.
Typisk vinterartlista. OBS att sädgås
helt saknades. Snötäcket tjockt,
ingen föda åtkomlig för gässen!

Kommentarer: Givetvis en mycket art-
fattig dag, men observera att för-
teckningen över sedda arter ej är
fullständig. Ingen kråkfågel nämnd,
exempelvis.-Medicinaren Westerström
minns jag my. svagt. GRck 1988-01-28.

x) U.B. är = Universitetsbiblioteket.

xx) "uppåt" innebär norrut. Borde

stätt "nedåt" = medströms!

1940-02-18, söndag.

Trots den nära förestående botaniktentamen blev det exkursion. Ringdahl och jag reste med tåg till Landskrona för att studera svanlivet. Det var delvis mulet både på fram- och återresan, men vid målet var det sol, ehuru tämligen starkt frostdis på längre avstånd. Kall dag; isen låg på Sundet så långt man kunde se, och båten från Ven gick i en smal, uppbruten ränna.

Denna ränna var dock full med isblock och hyste föga fågel. Desto mera fågel fanns i kanalerna vid sockerfabriken samt i vakarna i hamninloppet och - evad det gällde svan - även på isen.

Arter:

I. Från tåget.

På resan sågs från tåget:

rapphönsflockar på fem ställen mellan Kävlinge och Landskrona. Flockarna lågo vid små bara fläckar, som de väl själva hållit öppna i snön. Flockar små, 5 - 8 ex i varje.
ormvråk: ett par ex vid Saxtorp station nära järnvägen.

På snöfri åker alldeles vid den sneda vägkorsningen någon kilometer söder om Landskrona sågs tillsammans:

ringduva:	flock c:a	30 ex	} stora flockar
bergfink:	" "	400 ex	
gräsand:	" "	250 ex	
kråkor och råkor			

II. I och vid Landskrona.

Vi kom till Landskrona strax före kl. 11 och reste därifrån omkring kl. 14. Vi hade då redan sett vad vi önskade.

gulsparv

tornfalk: 1 ex i ruggig och ojämn dräkt satt i ett träd alldeles vid järnvägsstationen i gränsen mot ett koloniområde. Mycket orädd; var väl av snön och därmed följande födoämnesbrist trängd in till människans närhet.

sothöns: låg i tämligen stort antal i kanalen och var talrik i vakarna i hamninloppet. Dessutom anträffades många döda ex på isen utanför badhuset, vid hamnen etc.,.

storskrak var allmän i hamnen och kanalen. Flera flockar. Även täml. många döda ex.

salskrak: en grann gammal ♂ låg i kanalen bland diverse andra andfåglar och väckte såväl vårt som andra människors intresse. Jag tog ett par fotos av den. En ♀ låg i en vak ute i hamninloppet bland följande arter.

vigg allmän i vakarna, och enstaka döda i kanalen
bergand som föregående
knipa åtskilliga ex, enstaka döda

gräsanden var naturligtvis mycket allmän i alla öppna vakar

kricka: 1 ex kom flygande och fällde bland fågelflockarna i kanalen. Krickan kan eventuellt ha kommit från stadens fågeldammar. Men fåglarna i kanalen, hamninloppet och ute på isen voro självfallet absolut vilda ex.

sångsvan: c:a 150 ex inalles sågs. De voro denna dag fördelade ungefär så:

- 2 ex ad i den ~~smala~~ smala vaken i hamninloppet tillsammans med en mängd knölsvanar, c:a 100 sådana ad.
- c:a 50 ex på isen eller i andra vakar i hamninloppet.
- drygt 100 ex ute på isen på Sundet utanför staden. Denna flock låg söder om rännan till Ven. Måhända fanns my. fler sångsvanar, ty långt ute och långt neråt söder sågs på isen stora svanflockar, som ej kunde bestämmas.
- d) se vidare under knölsvan!

knölsvan. Bland de svanar, som jag kunde bestämma säkert, var knölsvanen mycket talrikare än sångsvanen. I hamninloppets vakar låg, till större delen tätt packade i en långsmal vak, c:a 100 knölsvanar. Men ute på isen på båda sidor om isrännan till Ven låg den stora massan av knölsvan. De största flockarna lågo alldeles vid rännan men inte i densamma. När båten kom in, lyfte en del svan. Ringdahl och jag gick en lång runda på isen och gick täml. nära svanflockarna för att se vilken kondition de hade. Svannarna lyfte visserligen sent,

1940-02-18 forts.

men de verkade långtifrån döende. De lyfte och flög lika lätt som vanligt. - En död ung knölsvan låg på isen utanför badhuset. -

Av knölsvanen sågs en hel del juv i flockarna.

Någon mindre sångsvan sågs icke.

Det var intressant att få en överblick över svanlivet vid Landskrona. Fåglarnas beteende såväl som det faktum att endast en död svan anträffades på ett område, där f.ö. många döda sjöfåglar lågo, visar tydligt att svanarna ej voro döden nära. En annan fråga är vad de levde på. Den flock som låg och trängdes i en vak i hamninloppet helt nära stranden blev flitigt matad av människor. Efter ett enda besök kan jag naturligtvis inte säga hur omfattande utfodringen är, men nästan säkert är den av stor betydelse.

skrattmåss allmän

fiskmåss "

gråtrut "

havstrut "

smålom: 1 ex låg ute på isen söder om rännan. Fågeln bar vinterdräkt. Den flaxade fram glidande på isen och verkade inte vara i god kondition.

Lista över de döda fåglar som anträffades:

sothöns: många döda ex i kanalen och särskilt många sönderhackade och fastfrusna ex i isen några hundra meter från land vid badhuset och norr om rännan etc.

storskrak: ganska många döda i kanalen

vigg enstaka döda i kanalen

bergand " " " "

knipa " " " "

knölsvan: 1 juv död på isen utanför badhuset.

Kommentarer:

Kanske företog vi denna resa på uppmaning av Skånes Naturskyddsförening, i så fall närmast från Bertil Hanström, som var styrelseledamot där. Härom står visserligen intet i dagboken, men jag vet att några sådana turer, just under de kalla krigsvintrarna, skedde av detta skäl.

Svanar av båda arterna var som synes rikliga. Men mera preciserade sifferuppgifter hade varit önskvärda, både för svan och för övriga arter.

Det skall sägas, att Bertil Hanström hade varit lektor i Landskrona i rätt många år, innan han blev professor i Lund; och då hade han med intresse ~~studerat~~ studerat fåglarna, särskilt svanarna, i Landskrona hamninlopp under svåra vintrar, särskilt den berömda isvintern 1929, då väldiga svanflockar samlades där. De utfodrades också. Det sades, att svanarna hade ett "eget bankkonto" i staden, vilket var sant i den meningen att en särskild fond för utfodring av dem fanns.

I Zoologiska Museet i Lund fanns ett par mycket vackra och vältagna fotografier av ansamlingen av svanar i Landskrona hamn just vintern 1929.

Slutligen en liten rättelse: den omtalade "sneda vägkorsningen (mellan järnväg och landsväg) någon kilometer söder om Landskrona" är (eller var före vägomläggningar etc) belägen mellan sistnämnda stad och Häljarp, nästan rakt öster om staden. GRck 1988-02-25.

~~1940-02-20, tisdag.~~

1940-02-20, tisdag.

Botanicum

Utanför Pinnahuset i ~~Botanicum~~ såg jag två sidensvansar. Det var första iakttagelsen för denna säsong i Skåne. Egendomligt nog blev det också den enda för säsongen! En sådan ~~iakttagelse~~ iakttagelse säger inte mycket men bör dock anföras! OBS att vintern är rekordsträng. - Jag tror att rönnarnas fruktsättning var mycket rik sistlidna höst. Frågan är därför (1) om sidensvansarna stannat kvar norrut, eller (2) om de passerat Skåne utan att synas, eller (3) om de flyttat söderut någon annan väg.

Kommentarer: andra alternativ är väl tänkbara också, t.ex. att arten varit fåtalig häckfågel i Nordskandinavien år 1939. ~~GRck~~ GRck 1988-02-25.

1940-02-22, torsdag.

Jag var uppe och tenterade för professor Heribert-Nilsson. Mycket tillfredsställande resultat. Jag fick 2½, och det hela var över på 45 minuter, knappt.

1940-02-25, söndag.

Efterföljande söndag, 25 febr., reste jag för första gången på ett par år till Ystad för att studera fågellivet utefter sydkusten. Tåget kom till Ystad strax efter kl. 10, något försenat. Jag gick direkt ner till hamnen och studerade de fågelskaror som lågo tätt i hamnens vakar. Sedan gick jag upp och fikade på ett hotell - det var det enda öppna stället under gudstjänsttid. Herre Gud så förståndigt, och så det måste öka religiositeten hos turister! Därefter gick jag utefter stranden mot väster ungefär i jämnhöjd med Charlottenlund.

Dagen var kall, frostig, strålande sol, lugnt. På land hade snön delvis smält av, men de stora drivorna vid vägar och järnvägar etc. voro fortfarande i det närmaste orubbade, ofta 2-3 meter höga, ibland mera. - På havet fast is ~~långt~~ långt ut, blott med enstaka små vakar eller sprickor, f.ö. stark. Utanför isen, ett par km från stranden, öppet vatten med praktfulla drivande isberg.

Viktigare fågelarter:

- 1 råka: väldiga kolonier bl.a. vid Charlottenlund. Fåglarna höllo till där i stort antal, vilket ev. kan vara värt att notera, då det gäller att avgöra i hur stor utsträckning råkorna stanna kvar. -

Tutte Nordqvist har en gång på särskild fråga av mig meddelat, att fåglarna i kolonin vid hans hem, Stenänga, brukar stanna och hela vintern igenom ofta uppträda vid bona.

- 2 stare: 2 ex på telefontråd strax V om Ystad. Voro livliga, ~~flögo~~ flögo ofta korta bitar. Sjöngo. Troligen nykomna.
- 3 bofink: enstaka ex
- 4 bergfink hördes Charlottenlund.
- 5 gulsparv: Ystads hamn
- 6 koltrast
- 7 ormvråk: flera ex iaktogs.

På ett fält nära Charlottenlund studerade jag en längre stund 2 ex, som tillsammans sysslade med en död, hårdfrusen hare på snön. De försökte slita i den, men den var tydligen alltför hård; ofta bredde ~~de~~ ut vingarna och arbetade ivrigt med kadavret, men de föreföllo inte att lyckas få något i sig.

- örnen: 1 ex, säkerligen kungsörn, på synnerligen stort avstånd över skogarna vid Marsvinsholm, sedd från Charlottenlund. Avstånd alltför stort för att iakttagelsen skulle bli bra.

OBS

- 9 sothöns: ^{8 fasan.} ett antal ex i Ystads hamn, ej särskilt många. Enstaka döda sedda.

(Vattenfågel, allmänt;)

OBS! Ystads hamn med sina vakar var utomordentligt fågelrik. Fåglarna lågo alldeles invid kajerna och beskådades av mycket folk. Jag träffade en del folk som var rätt intresserat av fågellivet. Riklig utfodring förekom. Flytande i vattnet eller infrusna i isen låg ett tämligen stort antal fåglar döda, och uppe på isen, bl.a. vid matningsplatsen, låg flera ex av vigg och bergand i mycket medtaget tillstånd, somliga döende, ur stånd att resa ~~sig~~ på huvudet, andra våta, ruggiga, magra, andra åter åto synnerligen glupskt av den utkastade säden. Det var trängsel som (i) en myrstack vid foderplatsen. Ett par tulltjänstemän uppgav för mig, att det dog flera fåglar, stundom ett par tiotal, varje natt särskilt om det var mycket kallt. Men en äldre herre, som beställt samt gick och skötte fåglarna och plockade upp de döda eller döende djuren, påstod att det inte dött mer än ett femtiotal på hela vintern. Detta sistnämnda måste dock säkert vara alltför litet. Tulltjänstemännen hade häv att plocka bort de döda ~~djuren~~ djuren, och enbart i hamnen låg det säkert minst ett 50-tal fåglar döda, infrusna i isen eller eljes ej bortplockade.

- 10 storskraken var egendomligt nog mycket allmän i Ystads hamn, stora flockar av både ~~♂♂~~ och ♀♀.
- 11 småskraken: blott 2 ~~♂♂~~ i Ystads hamn. Andra ex iaktogs icke.

1940-02-25 forts.

(11)

12 ejder: i Ystad hamn c:a 10 ex, hanar och honor 13 svärta: i hamnen 1 ex, en ensam ♀ 14 vigg: i hamnen ytterst allmän, många hundra ex. Många döda ex, se föregående sida. 15 bergand: nästan lika vanlig som föregående art, men antalet döda fåglar ej stort. Se föregående sida. 16 knipa: enstaka ex och ett par småflockar i hamnen hamnen, inalles c:a 15 - 20 ex. 17 alfågel: i hamnen en eller kanske 2 gamla ♂♂ samt 3 ♀♀. 18 gräsand låg <u>ej</u> alls inne i hamnen, men i ett par smärre vakar utanför hamninloppet och framförallt uppe på vissa fält på land, där snön smält bort, (samt) i diken etc., flera smärre flockar, men sammanlagda antalet fåglar ej särskilt stort.	<p>19 knölsvan: längs kusten <u>mot väster</u> kom:
4 ad ungefär kl 13
1 ad " kl 14,20
8 ad " kl 14,30.</p> <p>20 sångsvan: 1 ad flög mot väster kl. 15,25.</p> <p>21 sädgås: 4 ex omkring kl. 12,45. De kom ett stycke inne över land med kurs mot väster men svängde sedan mot VNV - NV.</p> <p>22 fiskmå
23 gråtrut
24 havstrut.</p> <p>OBS: inga anteckningar om skrattmå!</p> |
|--|--|

Kommentarer:

Iakttagelserna ger en del besked om fågellivet vid sydkusten denna mycket kalla vinter. Uppgifterna om andfågel någorlunda utförliga, men man skulle önskat sifferuppgifter även för övriga arter.

Det är svårt att förstå, varför storskrakens allmänna förekomst i Ystad hamn betecknas som "egendomlig". Sannolikt var jag påverkad av det faktum att arten så länge som möjligt föredrar sötvattenssjöarna. Men när alla sådana vatten är frusna måste den ju fara vidare, dock, som bekant, inte längre än "nödvändigt".

OBS uppgifterna, även här, om bergandens talrikhet jämfört med viggens! Förekomsten av gräsänder oväntat sparsam, synes det.

OBS också att örnen inte fått något nummer i artförteckningen. Endast säkert bestämda arter brukar jag ge nummer (i de fall då arterna numreras överhuvudtaget). GRck 1988-02-26.

1940-02-29.

Den 29/2 1940 gick jag Malmö-Sjölunda. Föga öppet vatten inne vid stranden. Vid Malmö pirer stora hopskruvade vallar av is; ett stycke ut fanns öppet vatten, och här sågs måsar och gräsänder, men dykänder saknades eller förekommo åtminstone i ytterst ringa mängd, ty jag kunde inte se en enda.

Köhler såg ungefär vid den här tiden ett stort antal döda gräsänder på stranden vid Segeåns mynning; men av detta såg jag ingenting alls. - Fågellivet var, som man kunde vänta, mycket fattigt. Arter:

kråka

råka

kaja

tofslärka: flera ex i Malmö

ormvråk: 1 ex över Sjölunda vid järnvägsbron, och 1 ex vid Akarp.

storskrak: 4 ♂♂ flögo i sällskap ute över isen

gräsand allmän litet överallt,
i vakar och inne på snöfria
ställen på land
skrattmå: många ad
fiskmå allmän
gråtrut flera tusen!
havstrut många!

Kommentar:

Bister vinter förvisso. Artlistan verkar extremt kort. Måne jag inte såg en enda gråsparv och/eller pilfink? Även den fullständiga frånvaron av dykänder förefaller underlig, men det framgår ju av ordvalet att några sådana inte sågs! GRck 1988-02-26.

1940-03-03, söndag.

Tillsammans med Köhler reste jag ner till Skanörshalvön. I sällskap hade vi de två högst underliga bröderna Hård av Segerstad, trista figurer, som jag olyckligtvis känner. De är nästan alltid pigga på exkursioner, men i regel lyckas jag slingra mig ifrån deras sällskap.

Vi for till Falsterbo och gick sedan mestadels ute på isen upp till Skanör, sedan över Ljungen och fram till Ljunghusen, varifrån vi gjorde en stor lov ut över Höllviken och tillbaka till Ljunghusen station.

Issituationen kan i korthet beskrivas sålunda: allt fruset. Endast på ett par ställen utanför Flommen fanns ett par öppna vakar, men de voro ytterst små, snarare blott sprickor i isen, troligen ej mer än 500 kvadratmeter inalles, och mycket fågelfattiga. Av den stora fågelrikedomen var intet att se. Det var en bild av död och elände även inom fågelvärlden, med döda fåglar strödda på isen.

Utanför Skanör funnos kraftiga isberg på upp till 7-8 meters höjd, och själva norra hamnpiren var halft övertäckt av en väldig isskruvning, som låg lika högt som segelbåtarnas master och med sina kantiga, koffertstora isblock hade vältrat in över stenpiren.

Revlarna hade delvis varit utsatta för isskruvning. Här fanns absolut ingen fågel!

Fågelarter:

A. Döda. Samtliga ex anträffades på ett område av någon kilometers längd och ett par hundra meters bredd utifrån stranden. Längre ut gick vi inte på grund av dimma. Isen var på många ställen svårframkomlig, mycket ojämn och bestående av små, ofta sned- eller kantställda, hopfrusna block, varför vi ingalunda kunde se alla döda djur ens på detta område, helst som det också visade sig, att vissa ex. lågo helt infrusna i isen utan att sticka upp.

- 1 sothöna 2 ex
- 2 småskrak 1
- 3 ejder: 3 ex, därav 2 ♀♀ och en ♂ i övergångsdräkt
- 4 svärta: 4 ♂♂ och 1 ♀
- 5 vigg: 2 ♂♂

- 6 knipa: en ♂
- 7 alfågel: 5 ex, olika kön
- 8 gräsand: 2 ♂♂ och 2 ♀♀
- 9 sångsvan: ett huvud av ett ungt ex.

Dessutom ett odefinierbart skelett samt diverse smärre rester.

B. Levande.

1	kråka	20	större strandpipare. Även detta
2	kaja		år fick jag en mycket tidig
3	skata		iakttagelse av denna art. Såsom
4	stare: mindre flock, dock var		framgår av det föregående var c
	den på några tiotal, sågs		det sannerligen ingen vårstäm-
	vid Foteviken		ning över landskapet utan tvärt
5	grönsiska: flock på c:a 20 ex		om verkligt arktisk kyla och
	vid Ljunghusen		knappt något öppet vatten, ja,
6	grönfink 10 ex Ljungen		revlar och grundvatten voro
7	gråsparv		överdragna av mäktiga ispansar.
8	pilfink		Icke desto mindre kom ett ex
9	bofink: flera ♂♂ Skanör		av större strandpipare förbi
10	bergfink: 1 ex Skanör		vid stranden nedanför Ljung-
11	gulsparv Skanör		husen station. Fågeln flög åt
12	sävspurv: 1 ♀ i den risiga,		öster på eftermiddagen.
	småskogiga terrängen på	21	ejder: i en av de små vakarna
	gränsen mellan Ljungen och		låg en ensam ♂ ad. Vaken var
	Ljungskogen		ytterst liten.
13	sånglärka: 4 ex iakttofs.	22	alfågel: 4 ♂♂ och 1 ♀ i flock
	Inte mycket!		låg i en annan vak. De flögo
14	kungsfågel Ljunghusen		endast ogärna bort. Sågos sedan
15	koltrast		åter flygande och liggande i
16	snöskata: stora flockar över		ett par obetydliga issprickor.
	Skanör och Ljungen. <u>OBS!</u>		Vækra.
17	pilgrimsfalk 1 ad	23	gräsand: liten flock på blott
18	fjällvråk 2 olika ex		c:a 15 ex låg i samma vak som
19	ormvråk 4 - 5 ex Ljungen		ejdern. F.ö. ej iakttagen!
		24	knölsvan: 3 ad flygande ute över
			Revlarna. Dessutom 1 ex Skanörs
			hamn och 2 ex ute över Höll-
			viken.
		25	gråtrut: flera ad
		26	havstrut: enstaka ad
		27	fiskmå: 3 ex enligt Köhler.

Typisk isvinterfauna. OBS hur fattigt sjöfågellivet var, även måsarna!

Jämför listan på döda fåglar med listan på de levande och med artlistan från samma område den 4 februari i år!

Kommentarer:

1. Nils Hård af Segerstad läste juridik i Lund, och hans något yngre bror Olof studerade också vid universitetet, jag vet inte vilket ämne, men det var inte juridik. De var tydligen roade av exkursioner, och Nils sökte rätt många gånger upp mig i sådana ärenden; men båda bröderna var underliga och på något vis svåra att få kontakt med. Deras sätt var liksom en blandning av blyghet och när-gångenhet. - Jag har knappast sett dem sedan 40-talet.
2. Förvisso en bister vinterdag: se beskrivningen av isläget. Som följd därav också ren vinterfauna, ovanligt fattig både på arter och individer. Den extremt ringa förekomsten av de vanliga måsarterna är verkligen anmärkningsvärd.
3. OBS också den sparsamma förekomsten av sånglärkor. Sådana kan i ringa antal övervintra på kustängarna i Skåne. En annan fråga är om det gjort så denna polarvinter. Den enda säkra vårflyttaren blir den större strandpiparen. Öväntat tidigt datum.

GRck 1988-02-27.

1940-03-17, söndag.

Söndagen den 17 mars blev det för första gången på flera månader en ordentlig Krankesjö-exkursion. Dock måste tilläggas, att under de gångna vintermånaderna föga varit att se vid denna sjö, enligt uppgifter från Olsson, Eva Hansen och flera andra, som tidigare i vinter varit därute.

Jag reste buss till Fiskar Bergströms och kom inte dit förrän omkring kl. 10,00. Köhler och Torsten Jacobsson, som rest med morgontåget från Malmö och sedan gått över ängarna osv, mötte mig när jag steg av bussen. Vi gick sedan längs Vombsjöstranden - längs västra kanten av Furet - Vombs by - tvärs över ängarna i riktning mot kvarnen - vände när vi kom till Klingvallsån och gick tillbaka till Norregården - sedan öster om stora lövdungen och genom den lilla - fram till Kävlingeån - Kvinnevadsbro - Harlösa. Här fikade vi. Troligen var den korv jag åt som pålägg ~~mat~~ på smörgåsen inte frisk; jag blev i varje fall akut matförgiftad och hemskt illamående i bussen hem, huvudvärk och magont. Detta fortsatte, ytterligare stegrat, under hela natten, men gick sedan över.

Från Harlösa gick vi utefter ån ner till Revingeby, varvid vi gjorde en avstickare till Fönesjön. Denna var emellertid frusen och fågeltom.

Krankesjön var helt tillfrusen, likaså Vombsjön. Kävlingeån var öppen, Klingvallsån till en mindre del öppen men delvis frusen och här och där med snöbryggor, som buro vår tyngd. Probatum est! För övrigt var dagen kall, med strålande sol och intensivt ljus över snön. Ren vinterdag. - Artlista:

- 1 kråka
- 2 råka
- 3 kaja
- 4 skata
- 5 stare: flera flockar, dock ej särskilt stora. Gjorde snarast intryck av att vara fåtaligt anländ
- 6 mindre korsnäbb: ett par, ♂ & ♀, som visade stark sammanhållning, höll till i Vombs Fures västra bryn helt nära Vombs by
- 7 bofink
- 8 bergfink
- 9 gulspurv
- 10 sånglärkan var anländ men syntes ej i stora flockar utan enstaka eller jagande varandra över isfälten och de snöbetäckta åkrarna
- 11 trädlärka hördes flera gånger. Ett ex satt i ett träd vid Vombs by och lät flera ggr höra sitt läte när den satt stilla
- 12 berglärkan var särdeles rolig att se. När vi stod vid Klingvallsån och just höll på att försiktigt pröva snöbryggornas hållfasthet, kom 2 ex och fällde helt nära på snön, där de sedan, ett par meter från varandra, sprungo livligt omkring. Praktfulla djur!

- 13 ormråk: några få ex under dagens lopp; ej många!
- 14 fjällvråk: 1 ex Vombs ängar
- 15 havsörn: blott ett ex sågs, men det var istället en jättestor gammal fågel med alldeles rent vit stjärt. Den kom vid middagstiden kretsande över Vombs ängar, först ganska högt, men den sänkte sig medan vi beundrade den i kikaren, och slutligen seglade den brant nedåt och fällde i norra dungen i en hög topp.
- 16 sparvhök: 1 ex Revingeby på kvällsjakt
- 17 glada. Ett intressant datum! Visserligen ~~hater~~ det i litteraturen, se Lehn-Schiøler, att arten kan komma i början på mars eller t.o.m. de sista dagarna i februari, men det förefaller som om vår nuvarande lilla gladstam icke plägade ankomma så tidigt. Idag kom emellertid en glada på typisk sträckflykt mot norr kl. 10,45. Den flög över Vombs ängar och Norregården med rak kurs, ej särskilt högt. Ån slog den några slag med vingarna, än gled den framåt. Flykt typisk, lätt och något seglande. Försvann i norr.

FORTS

- 18 blå kärrhök: 1 juv Vombs ängar
 19 ringduva
 20 vipa. För min del den första iakttagelsen för året. Blott ett par ex? ett över Heljesjön, ett på Vombs ängar.
 21 sothöna: i Kävlingeån nedanför Harlösa låg en flock på några tiotal ex.; andra sågos ej.
 22 häger: några enstaka ex
 23 storskrak: några par i Kävlingeån eller flygande nära ån
 24 salskrak: dels ett par, ^{♂♀} dels 2 ^{♂♂} ad i det dike, som löper över ängarna parallellt med Klingvallens ån och mynnar i denna ett stycke norr om stora lövdungen. Detta dike hade delvis öppet vatten!
 25 vigg allmän i Kävlingeån, många flockar
 26 knipa allmän i Kävlingeån mellan Revingeby och Vombsjön

- 27 gräsand mycket allmän i ån etc.
 28 knölsvan: 2 ex ad i ån vid Kvinnevads järnvägsbro
 29 sångsvan: i ån mellan Vombsjön, och Revingeby c:a 80 ex, kanske 100. De flesta voro ad och lågo vid Kvinnevad
 30 sädgås: 4 ex flögo mot öster på kvällen vid Kvinnevad.

OBS: alfågel sågs icke, ej heller kricka.

Mullvad: ett nydött ex på snön på Vombs ängar, öster om lövdunge I. Exemplet medtogs till Lund.

Kävlingeån var på sin ännu oreglerade sträcka, d.v.s. mellan Revingeby och Vombsjön, starkt översvämmad och rik på fågel, på sin reglerade sträcka lika starkt översvämmad men alldeles utan fågel. Åns fåra var nästan helt öppen, översvämningarna i regel frusna.

Kommentarer:

Naturligtvis en artfattig fauna för att vara i mitten av mars i Skåne. Men på grund av vintern kunde ju intet annat väntas än en vinterfauna med tillägg av ett fåtal tidigt ankommande flyttfåglar. Och så blev det ju också. Samtidigt måste de positiva dragen framhållas, exempelvis den rika förekomsten av vigg, knipa och gräsand trots den extremt kalla vintern!

Tre arter lärkor sågs. Sånglärkan var vid denna tid talrik, låt vara att den just år 1940 kom ovanligt sent. Trädlärkan bedömdes som sparsam. Rent ut sagt tror jag ingen visste mycket om dess numerär i landet. Att den var vanligare än man trott framgick ju bl.a. några år senare av mina sträcksiffror från Falsterbo: några tiotusental per höst. Och berglärkan var sparsam eller ganska sällsynt men känd för att föredraga kustängar och liknande lokaler som vinterkvarter. Ingendera arten skulle år 1940 ha ansetts som hotad till sitt bestånd. Idag, 1988, är sånglärkan inte heller hotad men har minskat starkt; trädlärkan har aldrig hämtat sig efter den våldsamma och oförklarade nedgången på 50-talet, och berglärkan har blivit en raritet, kanske i fara att dö ut åtminstone som häckfågel i Sverige.

OBS också den bittra undertonen vid besök på Vombs ängar 1940: regleringen av Kävlingeån nalkades, snart skulle förödelsen gå fram här också. Så blev det som bekant, något annat var helt enkelt otänkbart. Förstör man en biotop så förstör man också dess fauna och flora. Det begrep sakkunnigt folk redan då. Men det framställdes som ett ingrepp "för att återföra ån till sitt naturliga tillstånd", vilket givetvis "skulle bli enbart av nytta för fågellivet". Där ser man sanningshalten, inte bara hos enskilda människor med dunkla eller egoistiska motiv, utan även hos folk och myndigheter som yttrar sig under ämbetsmannansvar. GRck 1988-02-28.

OBS: uppgifterna att alfågel och kricka inte sågs av mig 17 mars beror säkerligen på att de setts tidigare i mars av andra. GRck.

1940-03-21.

16

En vipa över Lund!

Veckan 22-29 mars 1940.

Denna vecka var jag hemma i Stockholm. Det var vintrigt och synnerligen mycket snö. Ofta snöfall, särskilt mot slutet. Öppet vatten fanns delvis i Strömmen och utåt Blockhusudden. Jag såg under mina promenader här:

sothöns flockvis

vigg

knipa

gräsand

storskrak: dels en stor flock av både hannar och honor, dels enstaka honor på Strömmen. Storskrakarna lågo delvis tillsammans med knipor och sothöns.

småskrak: tre ex intill storskrakar vid Djurgårdsstranden 28 mars, strax väster om Blockhusudden.

gråtrut

havstrut.

Bergand såg jag inte själv, men enligt Bollvik låg en mindre flock en tid vid Riddarholmen.

1940-03-30, lördag.

Innan mars månad gått till ända, hade jag också glädjen att göra en verkligt utomordentlig exkursion i Arne Melanders sällskap.

Lördagen den 30 mars kl. 17,25 satte vi oss på Sjöbobussen för att resa till Sövde. Vi voro väl rustade med proviant, varma kläder, sovsäck m.m., ty visserligen har snön småningom smält bort nu, trots att det ej varit någon egentlig värme - snarare var det väl ett par dimmiga (och) regniga perioder i mitten på mars, som tog snön med sig - men, som sagt, kallt var det med besked. Marken var hård som sten, och Sövdesjön var fortfarande isbelagd, så att man kunde gå på den!!

Vi steg av bussen kl. 18,50 vid Åmans bro, gick ner till sjöstranden och, sedan vi försiktigt provat isen, som endast närmast stranden var skör och svag, klev vi ut och korsade Sövdesjön till ner den punkt, där västsidan svänger, d v s vi sneddade över NV delen av sjön. Det var djup skymning, och vi måste naturligtvis gå ganska försiktigt.

Vi gick sedan ned utefter västsidan, men när vi - nu i nattmörker! - skulle gå över den stora ängsmarken, befanns den vara så översvämmad att vi ej kunde ta oss fram där. Vi gick då ut i sjökanten, som här var isfri c:a 25 - 30 m. ut. Längre ut bar isen, och vi vandrade ~~fram~~ försiktigt fram på isen, noga undvikande alla mörka fläckar eller annat misstänkt, som kunde anas i mörkret. Vi kom utan missöden åter in till stranden vid den höga Frihultskullen. Här klev vi upp till högsta punkten, lagade vår mat, drack kaffe ur våra termosflaskor och tog sedan en liten konjak ur min plunta, varefter vi lade oss i sovsäckarna omkring kl. 21,45. Sömnen blev till att börja med ganska god, men fram på efternatten blev det svårt att hålla värmen i fötterna, och när det ljusnade steg vi upp.

(Artlistor med kommentarer för både 30 och 31 mars se nedan).

1940-03-31, söndag.

Vi gick nu över isen ner till Sövdesjöns S. strand, upp till kvarnruinen, ställde våra ryggsäckar i ett snår i skogen vid Ö. stranden, gick sedan utefter kanalen till Snogeholmssjön, följde dess strand ner till slottet. Klockan var nu 11,00. Vi ~~fram~~ korsade sedan de öppna markerna, tog våra ränslar och fortsatte utefter sjöns Ö. strand mot N., passerade Sövde by, gick över fälten upp till ån, och följde denna hela vägen upp till (en punkt) SO om Klostersågens station, varefter vi genom tallskogen gick upp till stationen. Här rastade vi en stund, varefter vi tog tåget kl. 18,03 (och kom) till Malmö 19,05, till Lund C 19,32.

Klingvallsån var öppen, men på översvämningsarna och vid kanterna låg isfält resp. höga kanter av pressad is och snö.

Det var en grundlig promenad! Verkligt välgörande. Och, framförallt, dagen var alldeles enastående fågelrik, och vi såg många saker som vi ej väntat oss, och överhuvudtaget gav dagen en utsökt bild av fågelfaunan under brytningstiden mellan vinter och vår.

I. Fåglar vid Sövdesjön V den 30 mars kl. 18,50 - 21,00.

- 1 stare några få passerade på kvällen
- 2 sånglärka några få ex
- 3 duvhök 1 ex passerade så sent som kl. 19,22, då det var djup skymning, alldeles nära förbi oss vid Sövdesjön V. i skogens södra bryn. Eventuellt kan det ju tänkas att vi skrämt upp fågeln ur skogsbrynet. Jag vet inte om det är brukligt att duvhöken är ute i så nattlig belysning. OBS dock Rosenbergs skildring av duvhökslaget på orrmossen!
- 4 vipa mycket allmän på ängsmarken
- 5 större strandpipare 1 ex vid Sövdesjöns strand

FORTS

1940-03-30 och 31 forts.

Fortsättning på artlistan för 30 mars:

- 6 storspov: helt få ex Sövdesjön V på ängsmarken
- 7 enkelbeckasin: 1 ex spelade över ängsmarken. Årets första.
- 8 häger 1 ex
- 9 sothöns 1 ex i Klingvallsån nära bron (D v s Åmans bro, alltså alldeles nära åns utlopp ur sjön)
- 10 gräsand allmän
- 11 sädgåsen var också allmän, kom ofta sträckande över sjön eller över ängsmarken, i ett par fall helt lågt över oss! Dessutom hördes stora flockar på avstånd.

II. Fåglar den 31 mars kl. 04,40 - 18,03.

Vår vandringsväg: se föreg. sida. Härtill kan läggas, att ett öppet vattenområde fanns i Sövdesjön där kanalen från Snogeholms-sjön utmynnar! Området var emellertid ingalunda stort, kanske ungefär 50 x 200 m. Där låg mycket fågel, men den mesta andfågeln fanns givetvis i Klingvallsån.

- 1 kråka
- 2 råka
- 3 kaja
- 4 skata
- 5 nötskrika
- 6 stare
- 7 domherre: ett fåtal ex, både ♂ och ♀, i Snogeholms slottspark.
Sista vårdatum?
- 8 hämpling synnerligen allmän utefter Klingvallsåns dalgång osv.
- 9 grönfink: en ♂ vid Sövdemölla i den trevliga skogsdungen där.
- 10 stenknäck: 1 + 3 ex kom flygande över skogen nära Snogeholmssjöns NV hörn. Bra!
- 11 Bofink mycket allmän, sågs överallt under dagen.
- 12 bergfink liksom föregående och tillsammans med den mycket allmänt förekommande.
- 13 gråsparv
- 14 gulsparv allmän
- 15 sävsparv: flera ex i sjökanten, Snogeholmssjön etc.
- 16 trädlärika sträckte vid upprepade tillfällen under dagen, särskilt på förmiddagen före kl. 11,00.
- 17 sånglärika var allmän över fälten
- 18 ängspiålärika var allmän, vilket ej tidigare varit fallet. Har tydligen ankommit i större antal på senaste tiden.
- 19 sädesärta, årets första: en ensam ♂ sprang på isen i kanten av de för övrigt till stor del öppna översvämningarna vid Karups ängsmarker.
- 20 trädkrypare iakttagen i lövskogen NV Snogeholmssjön
- 21 nötväcka dito
- 22 talgoxe allmän
- 23 blåmes allmän
- 24 tofsmes: flera exemplar iakttogs i tallskogen nära Klostersågens station på eftermiddagen. Deras typiska läte hördes alltsomoftast
- 25 entita flera exemplar
- 26 stjärtmes: flock iakttogs. (Lokal ej noggrant angiven, men jag har angivit: "(vid Klostersågen?)")
- 27 kungsfågel allmän i skogen
- 28 järnsparv: 1 ex i en buske vid kanalen nära dess utlopp ur Snogeholmssjön, iakttogs av Arne Melander på nära håll. Självt såg jag blott en skymt av fågeln.

FORTS

Fortsättning på artlistan för 31 mars:

- 29 Snöskata synnerligen talrik. Beträffande snöskatan och övriga iakttagna flyttande arter av släktet Turdus, d v s snöskata, taltrast, rödvinge (och) dubbeltrast, måste särskilt påpekas, att deras talrikhet var utomordentligt stor. Måhända var snöskatan allra allmännast, den sågs i flockar överallt, vid Sövdesjöns sydsida i träden, inne i skogen längs kanalen, vid Sövdesjöns östra strand och slutligen också uppe i tallskogen vid Klostersågen, d v s i Vombs Fures sydliga delar. Stora flockar överallt. Men även beträffande övriga arter var deras talrikhet påfallande stor. En mycket stark invasion av trastar måste absolut ha försiggått nyligen. Den tycktes också ha framträtt tydligt vid Skanör och Falsterbo denna samma dag (se sid.); men individantalet var oerhört mycket större häruppe i Sövdeskogarna, där tydligen stora skaror slagit till.
- 30 dubbeltrast: se även under föregående art. Ehuru inte så talrik som föregående var väl dubbeltrasten i alla fall det intressantaste inslaget, ty i förhållande till sin sällsynthet var denna art absolut den mest framträdande.
- Eftersom vi redan tidigt på morgonen såg hur allmänna trastarna voro, höll vi noggrann uppsikt över dubbeltrastens förekomst. Vi såg den under vår vandring många gånger, dels i enstaka exemplar, dels och framförallt i åtminstone 7 flockar, som visserligen kunde vara tillsammans med andra trastar, men dock - 7 olika flockar där dubbeltrasten förekom i stort antal är inte dåligt. Inne i skogen och i brynet vid Sövdesjön Ö. sågs flera flockar, (varav) en nästan ren flock på ett par dussin ex, som ideligen läto höra sitt - r r r r - , det typiska, rullande eller skallrande, något hesa lätet; dessutom flera flockar med dussintals dubbeltrastar inblandade bland snöskator etc. Uppe i skogen nära Klostersågen fanns flera dubbeltrastar i den stora snöskateflocken. Inalles över 100 ex.
- 31 taltrast, som jag visst ej sett förut i år, var också mycket allmän dels enstaka ex flygande över skogen, dels flockar tillsammans med andra arter. (Se även snöskata!)
- 32 rödvingetrasten var också mycket allmän, stora flockar flerstädes, särskilt inne i skogen vid Snogeholmssjöns NV hörn. Här flera hundratal! (Se även snöskata!)
- 33 koltrast iaktogs flerstädes i skogen
- 34 rödhaken var allmän i skogen. Vid kanalen i buskarna sågs flera ex samtidigt. Arten har tydligen anlänt i ganska stort antal.
- 35 grüngöling: 1 ex i brynet av skogen SO Klostersågen på eftermiddagen
- 36 spilkråka i skogen nära Snogeholmssjön hördes 1 ex.
- 37 större hackspett. Denna art kan som bekant inte alls anses så allmän överallt. Hösten -35 var det stark hackspettinvasion här i Skåne, och jag har ju sett den ofta sedan dess, men det är ett faktum att man ej ser den så regelbundet i skogarna som många kanske tro. Durango har berättat mig, att han endast sällan ser den i skogarna vid Täby nära Stockholm. Emellertid såg vi den idag i skogen på flera platser, inalles minst fyra olika ex, troligen flera.
- 187 38 mindre hackspett. Tre exemplar sågs, alla på samma ställe, i skogsbrynet c:a 100 meter väster om Sövdeborgs gamla jägarboställe, vid kanalen. Här studerade vi fåglarna länge, ty de voro mycket orädda, en ♂ och 2 ♀♀ såg vi, men det är möjligt att även en andra ♂ fanns där i träden. - Det intressanta var, att vi såg dem flyga i någon sorts parningsflykt: två ex kastade sig

FORTS

Fortsättning på artlistan för 31 mars.

under egendomliga tickande läten - eventuellt snarast samma läte som det vanliga "tjick" ehuru svagare och ofta upprepat - ut i luften, följande varandra, och deras flykt var då högst underlig, den var kastande och gick upp och ned ganska brant men var framförallt utmärkt av att fåglarna vinglade mycket starkt åt sidorna, ungefär som när en strandpipare kastar under parningsflykten, dock med den viktiga skillnaden att hackspettarnas flykt gick ganska sakta framåt.

Ny iakttagelse för oss!

- 39 stenfalk: en ♀ kom vid Klingvallsån, strax NV om Karups ängar, motö helt lågt över marken
- 40 tornfalk: 1 ex uppe nära Klostersågen på eftermiddagen i skogsbrynet
- 41 fjällvråk. Bland de över skogen kretsande vråkarna var endast ett ex fjällvråk
- 42 ormvråken sågs i ganska betydligt antal, aldrig i några stora flockar samtidigt, men över Sövdeskogarna kretsade dock väl ett par dussin exemplar, särskilt över Sövdeborgs slott och trakten därinvid. Öster om Snogeholmssjön sågs andra ex, och så naturligtvis åtskilliga ex spridda över de öppna markerna eller rastande på stolpar etc. Inalles sågs väl 40 ex; detta tal är att anse som en ren minimisiffra.
- 43 Havsörn. Under hela förmiddagen fick vi inte se den, varken vid Sövdesjön eller Snogeholmssjön, trots de ärligaste ansträngningar. Men frammot 2- eller 3-tiden på dagen, när vi i det stora hela haft ett par händelselösa timmar bakom oss under vandrigen Sövde by - Karup, kom plötsligt på stor höjd ett ungt mörkt exemplar sträckande mot norr. Fågeln rastade icke utan fortsatte in över Vombs Fure i nordlig riktning.
- 44 Fiskgjuse. En av dagens större överraskningar. Jag visste ju inte då, att Olsson redan dagen innan sett en gjuse vid Krankesjön. Och, framförallt, mina data för fiskgjusesträcket äro visserligen inte så många men tyda dock på att det sträck som går över Skåne försiggår ganska sent på våren och alldeles förvånande tidigt på hösten. Se kortregistret!

(Gjusens) sträck tycks gå häröver i april och maj - en enstaka iakttagelse d. 4 juni 1933! - resp. under hösten i augusti - september. Å andra sidan är det mig bekant att fiskgjusarna i Småland och t.ex. vid Hjälstaviken ofta visa sig redan i början på april. Och det var med särskild avsikt, som jag sade "det sträck som går över Skåne", ty jag tänkte mig att våra sydsvenska gjusar kunde flytta en annan, eventuellt ostligare väg och ha andra flyttningstider, under det att de nordsvenska kunde tänkas passera senare och över Skåne, ty strängt taget ha ju gjusarna ingenting att göra i sina häckningsområden innan vattnet är öppet.

Nu äro visserligen mina data alltför fåtaliga att göra statistik på, men nog är det underligt, att dessa ovanligt tidiga data för fiskgjusens vårflyttning skulle infalla just detta år, när t.o.m. de sydsvenska slättsjöarna äro isbelagda vid månadsskiftet mars-april! Naturligtvis kan det tänkas, att många gjusar i vanliga fall inte rasta här på vårsträcket utan passera obemärkt förbi. Och då kan ju årets tidiga iakttagelser förklaras så, att gjusarna på grund av total isläggning längre norrut tvingats stanna här i Skåne på sin flyttning.

x) observera särskilt den 6 april, sidan 25.

FORTS

1940-03-30 och 31 forts.

Fortsättning på artlistan för 31 mars.

- Emellertid, denna dag, den 31 mars i onådens år 1940, när vi vid middagstiden rastade på ängen nära kanalens mynning i Sövdesjön, kom en fiskgjuse från ONO seglande över skogen; på låg höjd passerade den oss. Det var en grann syn. Den flög ut över det öppna vattnet vid kanalmynningen och började spana efter fisk på sitt vanliga sätt. Det blev dock ej någon stört-dykning av, tvärtom höjde sig gjusen och började segla allt högre och allt längre bort mot söder.
- 45 glada. Sågs ofta kretsas över skogarna, enstaka eller två tillsammans, eller också ihop med ormvråkar. Vi såg aldrig mer än 2 ex samtidigt, men jag skulle tro att vi såg 3 olika ex. Egentligen borde vi naturligtvis leta upp boet eller rättare bona, men det har inte blivit av ännu.
- 46 sparvhök 1 ex
- 47 blå kärrhök. En ♂ ad kom omkring kl. 5,30 på morgonen över Sövdesjön mot S. Trevligt att se.
- 48 ringduva allmän, sågs överallt
- 49 skogsduvan var påfallande allmän, sågs lika ofta och åtminstone nästan lika talrikt som ringduvan
- 50 fasan ♂ sedd på fältet vid lokalen där mindre hackspettarna sågs.
- 51 större strandpipare: flera ex vid Sövdesjöns stränder och likaså flera ex uppe vid Karups översvämningar, där de plägade fälla på små gräsbankar ute i vattnet o.s.v.
- 52 vipa mycket allmän på de fina lokalerna vid Karup och utefter hela ån; även för övrigt allmänt anländ och sågs över fälten etc.
- 53 storspov allmänt anländ utefter ån
- 54 enkelbeckasin. Av denna såg vi endast få ex vid ån, 3 inalles, 2 av dem vid Karup
- 55 morkulla! Denna art har jag endast mycket sällan sett i Skåne, eventuellt därför att jag inte går på de rätta lokalerna? Idag såg vi den. Det flög upp 2 ex i det fuktiga alekärret på slutningen nedanför Kvarnruinen mot sjön. De lågo och tryckte bland de vissna löven, och innan de flögo, sprang de upp där. Det var högst roligt att se. OBS Köhlers stora morkulleinvasion i Skanör etc. den 28 mars, ett par ex redan 22-23 mars. ~~Se sidan i denna renskrift.~~
- 56 sothöna. Denna art var icke allmänt anländ. Jag har vid flera tillfällen tänkt på att arten ej anländer så snart de första isfria vattenytorna bli synliga. I dylika vakar syns skrak, gräsand, vigg och knipa och ev. svanar, men i början icke sothöns. Däremot stannar sothönan mycket segt kvar ända till isläggningen, ja, jag har sett den stå i täta flockar på Kranke-sjöns is sedan de sista vakarna frusit till. - Idag 31/3 blott ett enda ex, som för övrigt hördes passera på natten mot norr!
- 57 Trana: årets första iakttagelse, sannolikt att anse som tidig ett sådant år som detta. Samtidigt som vi studerade fiskgjusen, kom på relativt låg höjd i syd-nordlig riktning 3 tranor flygande över, ungefär längs med Sövdesjöns ostsida.
- 58 häger flera ex
- 59 storskrak: förvinterns jätteflockar ej kvar. Vi såg endast smärre sällskap på resp. 6 och 4 ex samt enstaka flygande fåglar eller par, dels i Sövdesjöns öppna område, dels vid Klingvallsån.
- 60 småskrak: en högst intressant iakttagelse. På översvämningen vid Karup, som var kantad av isbarriärer och som f.ö. ej var av maximal utsträckning, låg mycket fågel, däribland en småskrak, gammal ♂ i praktdräkt, ypperlig iakttagelse! Rent undantagsfall. Fågeln låg ej i flock med gravänderna. Se n:o 70 här-nedan.

FORTS

1940-03-30 och 31 forts.

Fortsättning på artlistan för 31 mars.

- 61 salskrak: snarast ovanligt fåtalig, vi såg endast ett par, ♂♀
i Sövdesjön
- 62 vigg allmän. I Sövdesjön blott 2 par, men flera flockar på dussintals ~~ex~~ ex vid Karup och längre nordväst utefter ån.
- 63 knipa: Sövdesjön 4 ♂♂, men ovanligt mycket knipor vid Karup
- 64 gräsand utomordentligt allmän, tusenden. I Sövdesjöns vak stora flockar, vid Karup flera hundra i flock, och i ån S och SO om Klostersågen en väldig flock, likaså flockar, ofta stora, på flera andra ställen i ån.
- 65 bläsand: efter ■ noggrann undersökning befanns ett enda par ligga i de stora gräsandmassorna på Karups översvämning. Se även följande art.
- 66 stjärtand: precis som föregående. Det är överhuvud typiskt att gräsanden kommer i massor så snart vattnet blir öppet, under det att bläs- och stjärtandernas maximum, som ofta är tydligt iakttagbart och varvid bläsanden, men ej stjärtanden, kan synas i tusental samtidigt, infaller betydligt senare, (ungefär) 15 april - 1 maj. Enstaka par av stjärt- och bläsand kunna däremot komma redan ganska tidigt; och då ses paret, som visar stark sammanhållning, inne i ■ gräsandflocken.
- 67 kricka: vid Karup en flock på knappa 75 ex, tätt samlad. I Sövdesjön 3 ex.
- 68 knölsvan: en enda ad låg för sig själv på översvämningen vid Karup.
- 69 sångsvan. Flera småflockar i de öppna vattnen:
i Sövdesjön	6 ex	varav 5 ad och 1 juv
vid Karup	4 "	" 1 ad " 3 juv
SO Klostersågen	14 "	" alla ad. De låg nära bron
längre upp	5 "	" likaså alla ad.
- 70 gravand: en ren sensation. På Karups finfina översvämning låg 3 praktfulla gravänder. Jag skulle snarast tro att alla voro hanar. De studerades länge. De gick även upp och lade sig på isen. De höllo sig hela tiden tätt tillsammans. Jämte småskracken bildade de ett högst oväntat inslag i den brokiga samlingen på Karups översvämningar. Man måste givetvis akta sig för att överdriva betydelsen av en iakttagelse av dylika halft förflugna havsfåglar härinne, men det är å andra sidan mycket påfallande hur ofta dylika gäster just hamna på de allra bästa, d.v.s. även i övrigt fågelrikaste lokalerna! Detta KAN GIVETVIS förklaras så, att dessa lokaler normalt uppsökas av stora fågelskaror av vissa arter, i detta fall t.ex. gräsand, vigg, gäss etc.; m.a.o. ett rikt fågelsträck går till dylika platser, vare sig sträcket sedan har karaktären av flyttning med rast på vederbörande stället eller det är fråga om m.l.m. stationära arters favorituppehåll. Är det så, att en lokal uppsökes av ett stort antal fåglar, är också chansen att dessa skola ha andra arter i sitt följe större.
- 71 bläsgås. Under vandringen från Sövde by - Karup hände inte mycket av intresse. Men när vi nalkades Karup, hände tre saker på en gång:
- 1) havsörnen passerade över mot N
 - 2) massor av gäss lyfte
 - 3) av dessa befanns en flock för sig själv helt bestå av bläsgäss, ej mindre än 43 ex, mest ad men även flera juv. De passerade helt nära, reste neråt mot söder.

FORTS

1940-03-30 och 31 forts.

Fortsättning på artlistan från 31 mars.

- 72 sädgåsen var mycket vanlig utefter ådalen och hördes hela natten vid Sövdesjön, där flockar bl.a. fällde på isen. Allmän (även) vid Karup. Inalles var väl antalet drygt 500 ex.
- 73 skrattnås: var ej allmänt anländ. Över Sövdesjön sågs samtidigt 8 gamla fåglar, ej mera, och ingen annan stans sågs de heller.
- 74 fisknås: en enda fågel, en ad, höll till vid Karups översvämningar.
- 75 gråtrut: nere vid Sövdesjön 2 ex ad, dessutom utefter ådalen några enstaka ad i flock iakttagna.
- 76 havstrut: 1 ad vid Sövdesjön på morgonen; senare iakttogs 4 ad plus 1 juv vid ån.

Summa 76 arter den 31 mars, och under exkursionen i sin helhet 77 arter. En utomordentligt givande exkursion! Nytt marsrekord, och många oväntade och värdefulla saker.

Kommentarer till anteckningarna för 1940-03-30 och -31:

- 1) Arne Melander var yngre bror till Yngve Melander. Arne läste medicin. Han var en tystlåten men mycket sympatisk man, deltog tämligen ofta i våra exkursioner dessa år. Men efter år 1940 (ungefär) har jag knappast träffat honom.
- 2) Observera uppgifterna om arternas abundans. Trots att inga, eller åtminstone bara fåtaliga, sifferuppgifter lämnas, får man ändå ett klart intryck av att många arter var talrikare år 1940 än nu. Se t.ex. hämpling, gulspurv, trädlärka, skogsduva, vipa, storspov. Även andra arter, som fortfarande måste bedömas som allmänna, bör betänkas,, exempelvis ängspiplärka, talgoxe, blåmes, kungsfågel, trastarna, rödhake, gräsand etc. OBS också att den gångna vintern varit synnerligen sträng. Så mycket egendomligare att dessa sistnämnda arter, särskilt sådana som mesar och kungsfågel, anges som allmänna.
- 3) Mindre hackspettens beteende intressant!
- 4) Småskrak och gravand i inlandet ansågs vid denna tid som stora rariteter, och det med rätta.
- 5) Renskrift och kommentarer färdigskrivna 1986-10-09. GRck.

1940-04-01 och -02.

Natten till 1 och 2 april hördes storspov och sjöorre över Lund. Det var två relativt varma nätter; vädret mulet.

1940-04-06 och -07.

Raden av fina exkursioner fortsatte under april. Den 6-7 april gjorde Köhler, Hallberg, Ahlrot, Noréhn, Mossberg och jag en tur i bil. Det var i grevens tid, ty ett par dagar senare - den 9 april - började som bekant den dansk-norska tragedien.

Köhler och jag hade emellertid i vår ägo c:a 60 liter bensin, ärligen inköpt på kupong och bevarad sedan lång tid för att ha till en exkursion, när vårflyttningen kommit igång. Bensinrestriktionerna voro ju stränga, och körförbud kunde väntas, om läget försämrades. Vi beslöt därför att köra upp bensinen under weekenden 6-7 april.

Vi for ut redan ganska tidigt på lördag middag, reste via Torna Hällestad till Krankesjön, där vi länge studerade det utsökta fågellivet vid Almen. Sedan reste vi via Harlösa till Vombsjön och översvämningarna vid stora Ladan etc., varefter vi for ner till Sövde på kvällen. I skymningen körde Köhler upp till Sjöbo, och härifrån återvände Noréhn, Mossberg och jag till Lund redan på lördagskvällen; vi hade inte tid längre, för min egen del måste jag läsa. De övriga tre övernattade i bilen vid Snogeholmssjön och for nästa dag till Andrarum och ostkusten, bl.a. Stenshuvud, där de såg en hel trevlighet.

Fågelarter 6 april:

I. Öster om Torna Hällestad en kretsande sparvhök.

II. Vid Krankesjön, från Almen och utefter sydsidan, Vombs översvämningar, Vombsjön och Heljesjön.

OBSERVERA: Översvämningarna och alla åar helt öppna, men Krankesjön var tillfrusen så när som på ett tämligen stort fält, c:a 200 x 200 m², nedanför Almen. Dessutom hade isen smält närmast stranden vid sydsidan för övrigt, så att där var ett några meter brett, öppet bälte. Vombsjön var helt tillfrusen, dock fanns ett litet öppet område alldeles vid åns utlopp ur sjön. Isen dock mycket pipig; jag tror att den bröt upp blott ett par dagar efteråt.

Vid Krankesjöns sydsida var vi omkring kl. 14,30 - 16, varefter vi for till landsvägen vid Vombsjöns västra strand och vidare ner till Heljesjön. Kl. 17 reste vi vidare härifrån.

Särdeles givande tur; praktfullt väder.

- 1 kråka
- 2 corp. En utomordentligt rolig iakttagelse, första gången jag sett den med absolut säkerhet på Skånes slättbygd. 2 exemplar kretsade på medelmåttig höjd över Silvåkraskogen och Almen. Alla studerade dem noggrant. De väckte omedelbart uppseende genom sin typiska flykt-silhuett med det stora huvudpartiet starkt framskjutande och vingarna vinklade, liksom utlöpande. Efter en stunds kretsande, nu på ganska stor höjd, ströko de rakt åt norr över Krankesjön och försvunno.
- 3 sävsparv sjöng i Kr:s vassar.
- 4 sädesärulan var tämligen allmänt anländ.

- 5 stenskvätta: för oss årets första: en ♂ vid Kvinnevadsson.
- 6 ormråken var ganska rikligt förekommande, kretsade hela tiden över Silvåkraskogen m. fl. ställen, enstaka, i små sällskap eller också tillsammans med fiskgjusar. Se nedan, art nr 8.
- På synnerligen stor höjd över Silvåkraskogen kretsade en rovfågel, som jag inte lyckades bestämma med säkerhet. Den var stor som en ormråk, men stjärten verkade egendomligt lång och smal, vingarna tämligen långa. Det var icke fjällvråk eller fiskgjuse. Inga vita eller i övrigt avstickande färgteckningar kunde

ses; fågeln verkade snarast helt brun. Ehuru ingen av oss tänkte på saken just då, är det inte alls omöjligt att det var den bruna gladan, som följande dag, söndagen den 7 april, iaktogs här vid Krankesjön av Eva Hansen och Yngve Melander, vilken senare (nyligen) återkommit från sin långa neutralitetsvakt i Tornedalen. Han åkte emellertid snart åter upp till Lappland i samband med Norgekriget.

- 7 havsörn. 1 ex, som blev säsongens sista, sågs kretsa över Silvåkraskogen. Det var ett gammalt exemplar, stort och ståtligt och i ovanligt ren och vacker dräkt. Vingarna mörka, enfärgade såvitt vi kunde se, men huvudet var mycket ljust och stjärten kort och snövit. Fågeln seglade under den blå vårhimlen och steg oavbrutet allt högre och högre i vida kretsar. Stjärten hölls hela tiden utbredd. Så småningom uppnådde örnen en fruktansvärd höjd och försvann slutligen ur sikte i SSO.

Till att börja med kunde man se dräkt o.s.v. ganska bra. När den stigit högt, såg den ut som en liten svart rektangel med en glimmande vit punkt mitt på vardera långsidan. Slutligen blev den som ett litet korn högt uppe i den klara luften.

- 8 Fiskgjusarna utgjorde också en prima sensation. Vid Krankesjön iaktogs en högst egendomlig ansamling av fiskgjusar. Innan vi nått fram till sjön, kom en gjuse flygande på låg höjd över skogen. Strax därefter nalkades ett annat ex från Krankemossen. Båda fåglarna sågs samtidigt, och vi observerade omedelbart att den enes mantel var svart, den andres tydligt blekare, brun- eller mörkbrunfärgad, ej så vacker. Fåglarna började kretsa över oss, där vi vandrade ner mot Almen. Den ene ropade gällt

"pslio - ii - ii - ". - När vi kommit ner till Almen, sågos 2 ex kretsa över sjön; det kan ha varit de två nyssnämnda. De voro helt nära. Samtidigt fann Köhler, att ej mindre än 3 gjusar satt på var sin stolpe i det staket, som 150 meter öster om Almen går ner till sjöstranden. Två av dessa gjusar åto på var sin fisk. Alla sutto helt nära varandra!! Vi ~~håll~~ höll nu alla fem exemplaren under noggrann bevakning. De tre sutto länge kvar, de två andra flög ute över sjön, och samtidigt kommer ett sjätte ex in över Krankemossen från väster, tämligen högt. Den börjar kretsa ihop med ett par av de andra och ett par ormvråkar. Nu sågos 6 gjusar samtidigt, och länge! Efter en stund lyfte gjusarna från staketet och flög utefter sjöns sydsida, sedan upp utefter östra sidan, tydligen m l m noggrant följande den öppna vattenstrimma som fanns här. - Något senare sågs alla 6 gjusarna ute över sjön!

Jämför obsarna 31 mars i år! -

När vi senare körde ner till översvämningarna, satt hela tiden en gjuse på en staketstolpe ute i vattnet, 125 meter från Stora Ladan. En ungtrut - osäkert om det var grå- eller havstrut - kretsade omkring gjusen, men denne satt orörlig så länge vi kunde se. Det var med all sannolikhet nummer 7!

- 9 sparvhök sågs över Silvåkraskogen.
10 brun kärrhök hade anlänt till sjön. Vi såg dels en mycket ljust och vacker ♂ ad, dels en mörkbrun ♀. Båda ex kretsade över vassarna eller längs stranden men gav sig också då och då ut över isen.
11 ringduva mycket allmän; stora flockar i Silvåkraskogen
12 vipa } båda allmänna på
13 storspov } Vombs ängar etc.
Däremot sågs eller hördes inte en enda rödbena.
14 sothöns låg i Krankesjöns öppna vatten samt en flock på över 100 ex i ån vid Kvinnevadsbron.
15 häger: vid Krankesjön några ex.ad.
16 storskrak några Kr.
17 salskrak " " .

- 18 brunand: i Kr. en flock på
c:a 15 ex. innehållande både
♂♂ och ♀♀.
- 19 vigg allmän i Kr.
- 20 knipa " i Kr., flera ex
även i ån vid Kvinnevad.
- 21 gräsand: mycket stora flockar
på översvämningarna
- 22 bläsand: smärre sällskap på
översväm.
- 23 kricka: flera flockar på
översväm.
- 24 knölsvan: ett par i Kr.
- 25 sångsvan: 2 gamla fåglar i
Kr:s västra del i vasskanten
vid det öppna vattnet; dess-
utom några ex på översväm.
- 26 sädgås mycket allmän i trak-
ten; flockar av olika stor-
lekar sågs flerstädes.
- 27 skrattnås allmän!
- 28 skäggdopping: flera ex i
vattnet i Kr.

III. Vi for sedan till Sövde.
Gick först upp på Salsbjer
och tittade ut över sjön.
Den var betäckt av is, som
dock närmast land var starkt
anfränt eller smält.
Sedan for vi och ställde
oss ett tag på den kala
kullen vid Sövdeborgssjön,

OBS: alfåglarna, nyligen sedda
i Krankesjön eller på översväm-
ningarna av Olsson, sågos icke
av oss.

och slutligen reste vi ner till
Sövdesjön SO, där kanalen från
Snogeholmssjön mynnar. Här hade
det öppna området ytterligare
förstorats och var nu ungefär
triangelformat med sidorna 400,
400 och 150 meter, med en av
långsidorna längs stranden. Här
låg ganska mycket fågel. På
kvällen sjöng (också) mycket
fågel: taltrast, rödhake etc.

Artlista, bara viktigare arter:

- 1 trädläska: 1 ex över Sövdeborgs-
sjön på kvällen
- 2 taltrast sjöng
- 3 tornfalk: 2 ex jagade varandra
med överraskande snabbhet uppe
vid Salsbjer
- 4 ormvråk: 1 ex Sövdeborgssjön.
Färgteckning intressant: på kropp
och vingar samma färg som en
gammal skandinavisk jaktfalk,
alltså fläckig av gråblått på
ljus botten. När vråken fällde i
en gammal björk och kom att sitta
med stammen bakom sig, var den
ytterst svår att upptäcka, smälte
fullständigt samman med björkens
färg.
- 5 fiskgjuse: 1 ex på kvällen mot
SO över Sövde by
- 6 storskrak } alla allmänna i Sövde-
7 vigg } sjöns öppna vatten el.
8 knipa } på iskanten därinvid
9 gräsand } ifråga om gräsand och
storskrak.
- 10 kricka: därstädes i mindre antal
- 11 sångsvan: 18 ad + 7 juv stodo
mitt ute på Sövdesjöns is. Skarpt
vita i kvällsljuset. Alldeles
öppet, synliga vida omkring.
Grant.
- 12 sädgäss allmänna
- 13 skäggdopping flera ex Sövdesjön.

7 april.

Köhler, Hallberg och Ahlrot fortsatte till ostkusten etc. Mycket
fågel men inga sensationer, såvitt jag minns av deras berättelse.

Denna dag var Yngve Melander och Eva Hansen vid Krankesjö-området.
De såg brun glada. Jämför uppgiften om obestämd rovfågel 6 april,
sidan

Kommentarer till ovanstående anteckningar från 6 och 7 april 1940:
se nästa sida.

Kommentarer till ovanstående anteckningar:

1. En av deltagarna, Ahlrot (eller kanske Alroth?), är måhända inte presenterad tidigare. Jag tror han var göteborgare; en rätt tillbakadragen natur men intresserad av exkursioner. De följande åren förekom han någon gång även i Falsterbo, när jag studerade höstflyttningen där. Han blev dock rätt snabbt färdig med sin examen och försvann från Lund, blev nog lärare. Han kallades stundom Ålrot, eftersom han uttalade sitt efternamn ungefär så.

3. Fågelutbyttet.

b) Den bruna gladan diskuterar i mina dagboksanteckningar för 6 april, eftersom den rapporterades sedd följande dag av Yngve Melander och Eva Hansen vid Krankesjön. Denna observation blev dock betvivlad av många, och den blev - om jag minns rätt - aldrig publicerad. Även jag själv anslöt mig till tvivlarnas skara. Frågan sjönk undan, åtminstone delvis på grund av massinkallelserna till militärtjänst ett par dagar senare, 9 april.

d) Rapporten om alfåglar i Krankesjö-området nyligen är säkert riktig. Observatören hette Gunnar Olsson. Han tog snart namnet Otterlind. Han blev fiskeribiolog men bibehöll sina ornitologiska intressen och var i ett senare skede mångårig redaktör för SOF:s tidskrift Vår Fågelvärld. Han var mycket kunnig, pålitlig, kritisk och viljestark.

GRck 1988-03-07.

1940-04-07.

Aven jag gjorde en utfärd den 7 april, ehuru av mindre omfattning. Vid middagstiden reste jag nämligen till Arlövsstranden. Det var bra väder, sol och god sikt. Vid stranden hopfallna, sönderfrädda ismassor, ute i vattnet satt enstaka isberg på grund, och rester av de tjocka vinterisarna låg som ett trasigt täcke på stranden, ofta ett gott stycke ut på sand och dy. F.ö. var vattnet helt isfritt.

Fågelliv tämligen bra, dock ingen rovfågel:

1	stare allmän	13	bläsand: smärre flockar i de stora gräsandmassorna, kanske 50 ex inalles.
2	strandkata: 1 ex iakttaget	14	krickA: som föregående, också c:a 50 ex inalles, kanske mer.
3	större strandpipare allmän	15	gravanden var alldeles utomordentligt vanlig. Utanför stranden på blottade sandområden mellan isresterna stodo täta flockar; längre i norr på ängs-
4	vipa allmän		marken låg en flock på väl 150 ex uppkrupen, och dessutom låg ej (så) få ex ute i vattnet och simmade. En räkning gav vid handen att från fiskarkojan och några hundra meter norrut längs stranden drygt 300 ex syntes. Den största samlade flocken var den som låg på gräset. Vacker och brokig syn! Både ♂♂ och ♀♀.
5	storspov tämligen allmän, inalles c:a 20 ex rastande ute på grundbankarna	16	skrattmå: massor
6	småspov; 2 ex, som hela tiden höllo nära ihopa. Först gick de nära storspovarna men lyfte och flyttade sig längre norrut. Deras läte hördes <u>en</u> enda gång, just vid uppfloget	17	fiskmå: mycket allmän här
7	rödbena: flera ex, även spe-lande	18	gråtrut allmän
8	kärrensäppa: en mindre flock rastade; ett eller ett par ex (var) svartbukade.	19	havstrut: enstaka ad syntes
9	sothöns allmänna ute i vattnet.	20	skäggdopping: 1 ex ute i vattnet.
10	vigg <u>mycket</u> allmän utanför de blottade sandområdena i vattnet. OBS: vattenstånd tämligen lågt.		
11	knipa <u>mycket</u> allmän liksom föregående art		
12	gräsand massvis!		

Kommentarer till anteckningarna på denna sida:

- Jämför anteckningarna på föregående sidor och kommentarerna därtill. Jag lämnade Sövde på kvällen 6 april för att tentamensläsa men kunde inte låta bli att göra en exkursion - visserligen rätt kortvarig - redan följande dag!
- Utbytet gott. Lokalen var mycket pålitlig och fågelrik snart sagt året om, kanske med undantag av de sällsynta tillfällen då havet var helt fruset. Dagens märkligaste obsar: dels den stora mängden gravänder, dels småspovarna, ty för dem är 7 april ett mycket tidigt datum. Men obsen är absolut riktig. GRck 1988-03-07.

1940-04-15, måndag!

Denna dag sträckte stora flockar skrattnås och ännu större flockar fisknås över Lund mot sydväst på kvällen.

Måsarna bli ju på grund av sin vanlighet ofta ej så noggrant studerade. Deras uppträdande torde dock förtjäna ett närmare studium. Så t.ex. skrott- och fisknåsens regelbundna uppträdande på de odlade fälten på vårarna, ofta i mycket stort antal. Det är påfallande, att de båda arterna därvid ej så ofta synas blandade om varandra samt att fisknåsen i dessa fall synes förekomma tydligt talrikare än fiskmåsen.

Kommentarer:

x) De två vanliga måsarternas uppträdande såsom härovan angivits minns jag mycket väl från dessa år, antagligen redan från tidigt 30-tal till en bit in på 40-talet, kanske längre. Men det torde inte ha antecknats i dagboken vid många tillfällen. Det bör undersökas, om fåglarna beter sig m l m likadant nu. OBS därvid att åtminstone skrattnåsen anses ha avtagit mycket på sista decenniet. GRck 1988-03-08.

1940-04-16, tisdag.

Köhler och jag reste till Sjölund och Arlövsstranden på eftermiddagen. Vädret var klart, men det var stark vind, ungefär från sydväst.

Ejdersträcket vid Arlövsstranden idag var mycket rikt och gick undantagslöst mot söder. Mellan kl 16,00 och 17,30 passerade c:a 15 flockar med mellan 40 och 75 ex i varje flock. Alla flögo i motvind mot S, och i alla flockar voro ♂♂ och ♀♀ blandade. Fåglarna flögo som vanligt i rad, rakt eller snett efter varandra, men stundom kunde de klumpa sig samman tätare. När flockarna norrifrån nalkades Malmö, betedde de sig olika. OBS att kusten just här löper i öst-västlig riktning, med andra ord: Malmö hamn ligger mot norr!

Vissa flockar kommo ett stycke ute över havet, andra närmare land, och andra precis längs kustlinjen, alltså rakt över oss. Dessa senare flockar måste alltså, om de ej vilja flyga in över Malmö stad, svänga åt väster och sedan åter åt söder. Deras flyttningsriktning är ju redan underlig nog, då den går mot söder på våren.

Det är nu högst intressant att se, huru vissa flockar, åtminstone bland dem som hålla sig närmast land, liksom bli villrådiga när kustlinjen svänger fram i deras väg. Nästan ingen av de flockar, som flyger närmast stranden, fortsätter sin väg utan störningar. Vissa flockar börja oroligt kasta åt olika håll, andra splittras i flera, och småflockarna irra omkring liksom villrådiga åt vilket håll de böra fara. Andra flockar höja sig. Här må infogas, att flockarna, när de komma från norr, ej flyga särskilt högt. De hålla i regel ungefär samma höjd, c:a 50 - 75 meter upp. Ingen flock sågs följa vattenytan, ingen heller sågs flyga mycket högt.

Kan de se ostkusten av Skåne från 75 meters höjd? Svaret är sannolikt nej!

Slutet på visan blir åtminstone oftast, att flockarna efter skarpa kast och svängar vika av mot sydväst, och det kan ju inte råda någon tvekan om att de sedan följa kusten vidare mot söder för att så småningom runda Falsterbonäset eller eventuellt korsa landtungan från Höllviken mot Kämpinge eller kanske via Ljunghusen - Ammarrännan, vilket jag visst någon gång sett. - Jag såg idag

x) Eftersom måsarnas passage över Lund på kvällarna måste vara en flykt mot nattkvarteret (som säkert ligger vid Öresund, kanske på Saltholm) är det alltså inte fråga om sträckflykt i egentlig mening utan om platsväxling.

1940-04-16 forts.

inga ejdrar som slutgiltigt veko av in över land mot öster. Väl hände det däremot, att smärre flockar flögo inåt öster eller sydost, men i de fall där jag kunde följa dem, tycktes de i alla fall återtaga sin kosa mot SV → S.

Beträffande andra fåglar har jag endast antecknat följande:

strandskata 2 ex sedda, därtill några andra på avstånd
gravand över 50 ex vid stranden

fiskmå: stora flockar på fälten längs järnvägen Lund - Arlöv

ejder: det sträck som jag förr om åren såg så fint vid Helsingborg, har jag naturligtvis inte kunnat följa ofta under senare år. Dock finns ett antal iakttagelser från Skånes västkust: Sjölanda, Malmö, Falsterbo; och ~~några~~ några få iakttagelser inne i landet: Lund, Krankesjön, Vombs översvämningar, Ringsjön, Yddingen. Se kortregistret.

Kommentarer:

Mycket vore att säga om ejderns vårsträck runt Skåne: längs västkusten mot söder, längs sydkusten mot öster och sedan från sydost-hörnet upp mot nordost och vidare förbi Blekinges sydosthorn och upp genom Kalmarsund. Och sträcket som i betydande utsträckning går över Skånes inland: från Lommabukten mot öster och/eller mot sydost, och, efter vad vi numera vet, även med ungefär ostlig sträckriktning längre norrut i Skåne.

Föga var känt om detta egendomliga sträck innan jag studerade det vid Helsingborg. Sedan har dessa uppgifter citerats eller använts många gånger, ibland rätt tolkade, ibland felaktigt. På senare decennier har naturligtvis vår kunskap ökat i högsta grad genom radarstudier. GRck 1988-03-06.

1940-04-17, onsdag.

Kl. 5,30 på morgonen hördes storspov flyga över Zoologiska Institutionen mot öster

Kl. 12,30 samma dag kom två stora tranflockar över Lund, det var c:a 30 ex i vardera. Den ena passerade mot norr, den andra gjorde en del kretsar och fortsatte sedan mot nordost.

1940-04-19, fredag.

Kl. 13 kommo 5 tranor i stark medvind och med mycket hög fart över Lund mot norr.

1940-04-20, lördag.

Ater upptakt till storexkursion. Vi hade vissa planer på ostkusten, men med hänsyn till de osäkra förhållandena vid Skånes kuster beslöt vi att hålla oss inne i landet. Vi tänkte också på att gå utefter Rönneån från Ringsjön till Klippan eller åtminstone en bit av vägen, men hur det nu var så övergavs även den planen. Sövde åkte åter upp på programmet. Det blev Sövde - Klingvallsån, och vi ~~skulle~~ fick inte anledning att ångra oss.

Alltså, med bussen på lördagseftermiddagen reste Eva Hansen, Köhler och jag ner till Sövdesjön.

På lördagskvällen gick vi kl. 19 - 21 utefter Sövdesjöns väst-sida ner till Frihultskullen, där vi slog oss ned och åt vår mat. En oväntad händelse fick oss emellertid att ändra planerna något.

Total mörkläggnings var som bekant anbefalld på grund av krigsfaran. Vi voro därför mycket försiktiga, så att vi ej skulle visa någon öppen eld under matrasten. Men den förträfflige Köhler var litet oförsiktig med sitt bensinkök, och när han trots våra varningar tände det, slog en meterhög låga upp, synlig flera kilometer åt alla håll. Visserligen slocknade lågan snart, men i alla fall. Och mycket riktigt: efter en kort stund kom en bil med halvdämpade lyktor körande på Sövdesjöns södra sida ett par hundra meter från stranden, där det bevisligen inte finns någon väg. Vi väntade med spänning på vad som skulle komma. Bilen stannade nere vid Sövdesjöns sydvästra, spetsiga vik. Människoröster hördes. Det började småregna. Vi packade i hast våra grejor och stack tillbaka över ängarna upp till skogsbrynet, där vi gick in och vecklade ut våra sovsäckar under granarna. Regnet slutade snart. Jag gick omkring kl. 22,30 ut i brynet och spanade över ängsmarken. Då hördes fortfarande röster på långt avstånd, och man såg lampor dyka upp här och där! Men oss fick de inte tag på, dessbättre. - För fågel se nästa sida.

1940-04-21, söndag.

Vi steg upp omkring kl. 4,00. Det var fint väder och fantastiskt vacker belysning över den spegelblanka sjön. Vi gick åter ner över ängsmarken och träffade Smith, som under natten cyklat hit från Lund. Vi gjorde sällskap utefter Sövdesjöns södra sida, upp längs östra sidan ett stycke, fram till vägen ett par hundra meter söder om gamla jägarbostället, varpå vi gick på vägen ner till Snogeholms slott. Här var vägen spärrad av taggtråd, bom och militärpolis. Tur att vi inte gått rakt genom skogen ner till slottet, då hade vi väl blivit skjutna som spioner.

Jag gick fram till posten och frågade om vi utan hinder kunde gå i skogarna vid Snogeholmssjön etc. under dagen. Det fick vi, och vi blev inte alls utsatta för något obehag, mötte heller inga militärer i skogen. Jag frågade också om vi skulle legitimera oss, men det behövdes inte.

Vi gick alltså utefter Snogeholmssjöns västra och norra strand, upp och tillbaka genom skogen fram till Sövdeborgssjön, sedan via Sövde kyrkogård upp till Karups ängar och ett stycke till mot nordväst. Här fortsatte Köhler till Klostersågens station f.v.b. till Malmö, men Eva och jag gick ner till Bläntarp, där vi fikade, varpå

1940-04-21 forts.

vi i dåligt väder gick en sväng upp på åssluttningen och sedan på landsväg ända till nära Östarp, där bussen hann upp oss och förde oss till Lund. Skön långpromenad.

Smith skildes från oss sedan vi passerat Sövde by. Han cyklade sedan ner till Karup men träffade oss inte där.

Fågel 1940-04-20 och -21.

I. 1940-04-20 på kvällen kl. 19 - 23, Sövdesjöns västra sida:

- 1 stare: småflockar
- 2 pilfink vid fiskarkojan vid NV stranden
- 3 sånglärka allmän
- 4 sädesärta: flera ex vid sjön
- 5 taltrast allmän
- 6 tornfalk: 1 ex över ängsmarken
- 7 större strandpipare allmän vid stranden
- 8 vipa mycket allmän
- 9 storspov flera ex
- 10 kärrsnäppa: flera ex vid stranden
- 11 enkelbeckasin: flera stycken hördes
- 12 morkulla: 1 ex i alsnåret vid strandkanten
- 13 sothöns i sjön
- 14 häger: flera ex
- 15 storskrak: ♂ i sjön
- 16 salskrak: 2 ♂ i sjön
- 17 sjöorre: flera flockar flyttade över mot Ö under kvällen. Men dessutom låg en ♂ i sjön, nära västra stranden där

- den böjer av mot S. Det var första gången jag sett denna art rasta i dessa sydsånska insjöar.
- 18 brunand: flera småflockar
- 19 vigg: " "
- 20 knipa: flera par
- 21 skedand var nu äntligen ~~allmänt~~ allmänt anländ, och ovanligt många par sågs i sjön. Trevlig and.
- 22 gräsanden visade en motsatt bild. Inga stora flockar fanns kvar. Endast enstaka par sågs, sannolikt ej fler än de som ämnade häcka
- 23 bläsand: flock hördes på kvällen från Frihultskullen
- 24 krickan var allmän i sjön
- 25 sädgås my. allmän, c:a 300 ex på ängarna på kvällen. Vissa flockar kom över oss ut mot sjön på blott 6-8 meters höjd!!
- 26 skrattnäs allmän
- 27 skäggdopping allmän i sjön.

En bra kväll!

II. 1940-04-21 under långvandringen i Sövdeområdet samt utefter Klingvallån:

- 1 kråka
- 2 råka
- 3 kaja
- 4 skata
- 5 nötskrika allmän i skogen
- 6 stare mycket allmänt anländ, stora flockar bl.a. vid ån vid Karup etc etc
- 7 mindre korsnäbb. Vid Sövdeborgssjön kom en liten flock på c:a 10 ex och fällde i en hög talltopp. I flocken fanns både röda och gröna ex., och vi studerade den noga. Näbben syntes mycket bra. OBS: fåglarna togo tallkottar och bröto upp. De läto sedan kottarna falla, och jag tog ett antal sådana med mig till Lund.
- 8 hämpling
- 9 grönfink

- 10 stenknäck: 1 ex i skogen där den stora björken ligger över kanalen
- 11 bofink mycket allmän
- 12 bergfink dito dito. Fanns tillsammans med bofinken i två mycket stora flockar: en i skogen alldeles nära Snogeholms slott, och en i skogen norr där om, nära stenknäcklokalen
- 13 pjodd
- 14 pilfink
- 15 gulspurv
- 16 sävsparv i Snogeholmsjöns vassar i NV
- 17 trädlärka: flera ex sträckte på morgonen
- 18 sånglärka
- 19 ängspioplärka många
- 20 trädpioplärka: i sänkan med buskar mellan Sövde by och Sövdeborgssjön sågs ett par ex.

FORTS

1940-04-21, fågellista, forts.

- 21 gulärta: årets första. 2 ex kom från S över Karups ängar, starkt gula. Senare sågs 6 ex vid en våtäng strax N om Karups gård.
- 22 sädesärta
- 23 trädkrypare
- 24 nötväcka
- 25 talgoxe
- 26 blåmes
- 27 svartmes } OBS!
- 28 tofsmes }
- 29 entita
- 30 stjärtmes
- 31 kungsfågel
- 32 gransångare, : flera exemplar!
Det första upptäcktes i småträden SO om Frihultskullen tidigt på morgonen. Sedan sågs ett par ex i skogen, och, ännu bättre, den hördes sjunga sin enformiga sång "tjipp-tjapp-tjipp...."
- 33 snöskata var fortfarande my. allmän, stora flockar
- 34 dubbeltrast: några ex
- 35 taltrast allmän
- 36 rödvingetrast iakttogs
- 37 koltrast
- 38 stenskvättan var allmän nu, både ♂♂ och ♀♀ sågs, ehuru mest ♂♂ !
- 39 rödhake allmän. På ett par ställen sågs en hel del ex tillsammans, så t.ex. i buskmarken mellan Sövde by och Sövdeborgssjön
- 40 ladusvala kom som en ren överraskning. Över Karups ängar kom på eftermiddagen 8 ex mot OSO. Vädret var nu sämre, och det regnade, men det var inte kallt.
- 41 gröngöling iaktt.
- 42 spilkråka: 1 ex över Sövdeborgssjön
- 43 större hackspett iakttogs i skogen, bl.a. nära Sövdeborgs slott
- 44 kattuggla sågs och hördes tidigt på morgonen i skogen på Sövdesjöns västra sida, där vi hade vårt nattkvarter.
- 45 pilgrimsfalk. Tycks under sistlidna vinter inte ha blivit iakttagen så ofta som vanligt, vilket ju kan ha berott på att bytesdjuren ej heller ha förekommit så rikligt. Idag såg vi emellertid ett ex, stort och

kraftigt; att döma av dräkt och stjärtens längd måste det ha varit en ♀ juv. Stjärten verkade nämligen relativt lång.

Falken kom över Snogeholmssjön österifrån på medelmåttig höjd. Den flög sakta och kretsade runt då och då. Men så kom en ringduva på lägre höjd än falken. Denna drog in vingarna, gjorde en elegant sväng och därefter en susande störtlöft mot duvan, som vek undan. Falken fullföljde då aldrig slaget utan rätade upp kursen och fortsatte in över skogen väster om sjön. Här sågs den sedan kretsa tillsammans med en fiskgjuse.

- 46 stenfalk: en ♂ iakttogs vid Sövdesjön på morgonen
- 47 tornfalk iakttogs ett par ggr
- 48 fjällvråk: ett eller ett par ex kretsade över skogen
- 49 ormvråk: åtskilliga ex kretsade över skogen
- 50 fiskgjuse: ett ex över skogen vid Snogeholmssjön, kretsade delvis ihop med pilgrimsfalken. Dessförinnan, tidigt på morgonen, hade en fiskgjuse setts över örnudden vid Sövdesjön
- 51 glada: 2 olika ex över skogen
- 52 duvhök: 1 ex kretsade på stor höjd över området vid Snogeholmssjöns NV hörn
- 53 brun kärrhök: en ♂ kom på eftermiddagen över Karups gård och vidare mot NV. Medelstor höjd; tycktes snarast vara på sträckflykt, följde ej ån men flög alltså ungefär parallellt med denna över fälten
- 54 ringduva mycket allmän
- 55 skogsduva allmän
- 56 fasan
- 57 större strandpipare sågs vid Sövdesjön och utefter ån
- 58 vipa mycket allmän. Vid Karups ängar, nordvästra delen, anträffades ett bo med 4 ägg, årets första fågelbo för min del
- 59 storspov allmän
- 60 brushane: just när Köhler skilts från oss och hunnit ett par hundra meter bort, gav han upp ett rop - vi tittade upp lagom för att se en brushane, ♂ med mörk krage, passera förbi oss mot öster utefter ån. Årets första, och ett my. tidigt datum. Köhler meddelade sedan att han sett tre stycken brushanor här

FORTS

1940-04-21, fågellista, forts.

- 61 rödbena allmän längs ån
 62 skogssnäppa: ensamma ex stöttes upp vid ån och vid diken och vattensamlingar åtskilliga gånger under dagen
 63 drillsnäppa: 1 ex vid Snogeholmssjöns västra strand
 64 kärrsnäppa vid Karup etc. - Översvämningarna vid Karup voro inte särskilt omfattande men utomordentligt fågelrika. I vattnet massor av änder, vid stranden vadare!
 65 enkelbeckasin allmän vid ån, särskilt Karup
 66 morkulla 1 ex
 67 sothöns
 68 trana: över Sövdesjön sträckte på eftermiddagen två småflockar på 4 ex vardera. Dessutom hördes en stor flock tranor ropa från markerna väster om Karup, men i regndiset lyckades vi ej få se denna flock. Smith såg den, enligt vad han senare meddelade. Den var på c:a 50 ex, sade han.
 69 häger: tämligen allmän men ej flockvis
 70 salskrak: i Sövdesjön sågs 4 ♂♂ och 2 ♀♀ samt i Snogeholmssjön 4 par, alla dessa sedda samtidigt
 71 sjöorre: flera flockar hördes sträcka över på natten
 72 brunand allmän i Sövdesjön
 72 vigg också " " " " dessutom stor flock vid Karup
 74 knipa fortfarande allmän i Sövdesjön. Vid Karup blott ett par.
 75 skedand: väl 10 par i Sövdesjön samt flera par vid Karup
 76 stjärtand: blott vid Karup, här dels 4 par tillsammans, dels ett femte par för sig själv
 77 gräsand: ej i flockar, blott parvis här och där.
 78 kricka mycket allmän, allmänaste and. Stora flockar både i Sövdesjön och vid Karup.
 79 årta: vid Karup en ensam ♂ på en gräsbank i vattnet. Vid Karups gård låg ett par i en liten plurr.

- 80 sädgås: allmän, c:a 500 utefter ån. Flockar syntes här och där.
 81 skrattnås: i stora massor vid Snogeholmssjön! Tusentals!
 82 fiskmås tämligen allmän, många exemplar änalles
 83 gråtrut? 1 ad kom över Snogeholmssjön mot söder
 84 skäggdopping mycket allmän i sjöarna.

Nytt rekord!

Till denna lista kommer:

- 85 gårdsmyg iaktt. av Köhler nära Klostersågen
 86 raphöns också sedd av Köhler därstädes
 87 bläsgås, som jag ej iakttog med säkerhet men som Smith sade sig ha sett vid Karup
 88 halvenkel beckasin iaktt. av Smith vid Karup
 89 storskrak } iakttagna föregående kväll i
 90 bläsand } Sövdesjön, se sid.
 91 svan, sannolikt sångsvan: jag såg 3 ex just i soluppgången i motljuset ligga i Sövdesjön, men de kunde inte återfinnas senare.

Vi få alltså i varje fall 90 fågelarter här iakttagna på ett dygn! Fint! En oerhört rik trakt. Härtill:

skogsödla allmän
 rådjur
 kanin
 hare
 ekorre.

OBS: lokalangivelsen "Karup" betyder alltid Karups ängar.

Kommentarer till anteckningarna 1940-04-20 och -21: se följande sida.

FORTS

1940-04-20 och -21 forts.

Kommentarer till alla anteckningar rörande dessa dagar:

1. Personer. Gudmund Smith var ung student, son till professorn i organisk kemi Lennart Smith. Gudmund hade starka biologiska intressen, läste bl.a. zoologi. Kanske tog han examen inom naturvetenskapliga sektionen. Senare övergick han till psykologi och blev så småningom professor i detta ämne. Jag träffar honom någon gång i Lund. Han är alltid vänlig och rolig att tala med.
2. Artlistorna 20 och 21 april. Utbytet på kvällen 20 april var mycket tillfredställande. Men utbytet den 21 april var mer än tillfredställande. Det var i själva verket en absolut toppdag. 84 arter sedda av mig, det är nästan säkert en maximisiffra för (bestämda) april månad. Därtill några andra arter sedda av kollegerna, så att totala antalet sedda arter blev 90 på ett dygn.

Visst kan det sägas, att jag (vi) var alltför mycket ställda på artjakt. Men det skulle vara roligt att veta hur många arter och individer en ornitolog av idag skulle se om ~~han~~ han /hon vandrade samma väg som vi och på samma årstid. Jag är glad åt att mina siffror från 30- och 40-talen finns i behåll och möjliggör jämförelser med läget av idag, ungefär 50 år senare.

Observera ordalydelsen på flera ställen: det syns tydligt hur fäst jag var vid trakten. Detsamma gäller ännu idag.

3. Enskilda arter. Alla fågelintresserade kände till att vipa och storspov vid denna tid var allmänna vid Sövdesjön och längs Klingvallsån (nu: Klingavälsån). Den rikliga förekomsten av många flyttande änder m m var också välbekant, och gässen - sädgäss med mycket sparsamt inslag av bläsgäss - brukade vara väl företrädade fram till senare halvan av april.

Men observera att även många andra arter tydligt anges som allmänna, exempelvis dessa:

större strandpipare } 20 april
skedand }

stenskvätta } 21 april.
rödhake }
skogsduva! }

Tidiga data är bland annat:

gulärla }
ladusvala } alla 21 april
brushane }
drillsnäppa }

4. Speciella frågor. Observera det farliga utrikespolitiska läget! Kriget i Norge pågick för fullt, och Sverige hade mobiliserat. Det var nog tur för oss att vi inte blev fast på natten, när vi oavsiktligt bröt mot mörkläggningen.
GRck 1988-03-10.

1940-04-25.

En lövsångare i Botanicum.

1940-04-26.

Vid Zool. Inst. 2 svartvita flugsnappare, ♂ och ♀.
På kvällen kl. 22,30 stor storspovflock över Lund.

1940-04-28.

Den 28 april 1940 reste jag till Krankesjön och Vombs ängar med Köhler och ett par av hans bekanta, vilkas namn jag glömt, i sällskap. Det var inte kallt och inte regn men mycket stark vind, c:a 15 m/sek, från NO, vilket är en sällsynt vindriktning här.

Vi steg av vid Tvedöra och gick längs Krankemossens sydsida och delvis inne i mossen, sedan utefter Krankesjöns sydsida och delvis dess ostsida, varefter vi gick ner till Kvinnevadsbron och sedan längs Kävlingeån och Klingvallsån ut på ängarna. Vid Klingvallsån var fortfarande en hel del grunda, översvämmande gräsmarker, ypperliga platser för egentliga änder och olika vadare. Fågelarter:

1	kråka	26	<u>backsvala</u> : efter en stunds studium av svalflocken vid Kvinnevadsbron sågs 1 + 1 ex av denna art. Ny för året. Alla tre svalarterna tillsammans utgjorde en trevlig syn.
2	råka	27	<u>lärkfalk</u> : 1 ex i skogen på vanliga platsen. Även denna var ny för året. Möjligen sågs 2 ex, men detta är ej säkert.
3	kaja	28	ormvråk enstaka!
4	skata	29	brun kärrhök: över Krankesjön 2 ♂♂ och 2 ♀♀, dessutom 1 ex iakttaget över Vombs ängar
5	stare synnerligen allmän, väldiga flockar flerstädes	30	ringduva sågs, men inga flockar längre
6	grönsiska: vid Almen flera flockar över skogen!	31	fasan
7	hämpling: parvis på Vombs ängar etc	32	vipa mycket allmänt spridd över sina vanliga häckplatser, men några flyttande flockar sågs ej längre
8	bofink allmän, ♂♂ och ♀♀. Jag antar att sträcket är över nu?	33	storspov allmän
9	pjodd	34	<u>rödspov</u> : 6 ex på Vombs ängar, sannolikt tre par. Praktfullt att se, de spelade upprepade gånger
10	pilfink	35	<u>myrspov</u> : 2 ex på en gräsbank nära Klingvallsåns inflöde i Kävlingeån. De hade icke den röda praktdräkten färdig, den ena var nästan grå utan det vackra rödbruna. Sällsynt att se denna art rasta här inne!
11	gulspurv	36	<u>brushane</u> : på en gräskant vid Klingvallsån gick en flock på 2 ♀♀ och 18 ♂♂, särdeles roliga att se!
12	sävspurv	37	rödbena rastade synnerligen allmänt på Vombs ängar ihop med föregående arter. Flera sällskap på 5 - 8 ex. Inalles väl ett 30-tal ex.
13	sånglärka	38	drillsnäppa: 1 ex, eventuellt 2, vid Vombs ängar
14	trädpiplärka: <u>flock</u> i Silvåkraskogen, nära Almen	39	kärrensäppa: några ex rastade på samma plats som brushanarna. De voro starkt färgade och starkt svartbukiga.
15	ängspiplärka <u>mycket</u> allmän, flera stora flockar etc		
16	gulärta <u>mycket</u> allmän. Vid åkanten vid Kvinnevadsbro, där ett rikt småfågelliv utvecklade sig just i vattenkanten, tydligen på grund av att ån kastat upp diverse läckerheter, fanns tätt med praktfulla gulärlor		
17	sädesärta likaså mycket allmän, även på samma ställe som föregående art		
18	talgoxe		
19	blåmes		
20	lövsångare: 3 ex i åkanten vid Kvinnevadsbro, hoppade bland små uppspolade vassbitar etc. på strandbräddens gräs. Trevligt. Orädda!		
21	taltrast några i skogen		
22	stenskvätta 1 ex		
23	rödhake enstaka ex		
24	<u>hussvala</u> tämligen allmän, särskilt vid Kvinnevadsbron flygande lågt över vattnet		
25	<u>ladusvala</u> allmän, > 100 ex vid Kvinnevadsbron, flygande som föregående tätt över vattnet i blåsten		

FORTS

- 40 halvenkel beckasin: 1 ex
skrämdes upp på Vombs ängar,
helt nära; skrämdes sedan
upp på nytt! Trevligt
41 enkelbeckasin allmän
42 sothöns: ytterst allmänna
i Krankesjön etc.
43 häger
44 storskrak: 4 ♀♀ i Kranke-
sjöns V del. Sent!
45 salskrak: minst 3 ♂♂ ad i
Kr:s V del. Också sent!
46 brunand mycket allmän
47 vigg " "
48 knipa: förutom ett par en-
staka ♀♀ sågs fyra par.
49 skedand. På Vombs översväm-
ningar allmän, över 50 räk-
nades. En hög siffra!
50 gräsand allmän parvis, men
inga flockar.
51 bläsanden utgjorde huvud-
massan av den stora andflock
som låg på översvämningarna
nära Stora ladan. Flocken,
som noggrant studerades av
Köhler och mig, omfattade
drygt 500 bläsänder, vilket
är mycket fint.
52 stjärtanden uppträdde också
rikligt på samma lokal.
Paren höllo tydligare ihop
än i regel hos bläsänderna.
C:a 40 par stjärtand sågs,
vilket är högst tillfreds-
ställande.
53 kricka: på översväm. c:a
300 i flock, dessutom flera
småflockar på olika ställen.
54 årtä: blott 2-3 par på över-
svämningarna
55 knölsvan: i Krankesjön 6 ex,
på översv. 2 ex; alla ad
56 sångsvan: i Krankesjön 1 ex,
på översv. 2 ex. Alla 3 ad!
57 sädgås: c:a 300 inalles;
arten börjar försvinna för
säsongen nu.

- 58 skrattnås massvis i Krankesjön
59 sillnås: 1 ex, medelålders, på
väg att få svart mantel, sågs
över Vombs översvämningar,
vilket är sällsynt undantags-
fall. Jag vet ännu icke, om
denna art, som ju har en särde-
les intressant flyttning, verk-
ligen visar sig regelbundet här
i Skånes inland. Den häckar ~~numera~~
fåtaligt på Måkläppen och enligt
nya uppgifter bl.a. från Hall-
berg i en koloni på c:a 75 par
på Lägerholmen i NO Skåne, men
den är (f.ö.) långtifrån vanlig
vid Skånes kuster. Ser man en
sillnås vid Malmö är det en
liten sensation. Jämför Stock-
holm, där arten är ytterst
vanlig inne i staden.
60 fisknås: enstaka ad
61 skäggdopping mycket allmän
62 svarthalsad dopping. Vi lade
ned ganska mycket tid på att
söka efter denna art, både från
kullen vid Almen och från ost-
sidan. Vi fann den också. Vi
såg minst 3 par och dessutom
(enstaka) par och enstaka ex
på andra håll i sjön. Det
verkliga antalet bör ha varit
större. Artens stam i Kranke-
sjön är dock säkert svag. Men
den finns alltså kvar, och
jag tror att om skrattnåsen
började häcka här på allvar
och fick vara i fred, så
skulle flera intressanta
fåglar, däribland den svart-
halsade, ha nytta därav.

Kortregistret klart hit 25/7
1940 kl. 20,00,00.

I och med denna exkursion till Krankesjön och Vombs ängar sön-
dagen den 28 april 1940 torde väl den första och längsta etappen
av mina skånska fågelstudier vara tilländalupen. Några dagar senare
tenterade jag sista avsnittet i zoologi, ytterligare en vecka senare
avklarades sista deltentamen i botanik, och därmed var min fil.-kand.-
examen i ämnena botanik, zoologi och ärftlighetslära klar. Ytterli-
gare ett par dygn och jag reste till Stockholm för att fullgöra min
värnplikt, som enligt order skulle börja den 14 maj. Och den började
den 14 maj och fortgår ännu när detta skrives, den 4 juli 1940
kl. 23,57. ♀

Det är min avsikt att publicera fågelanteckningar, vederbörligen
bearbetade, sorterade och satta i samband med väderleksförhållandena
samt jämförda med äldre uppgifter. De grupper, som jag särskilt

1940-04-28 forts.

intresserat mig för, nämligen dagrovfåglar, vadare i vid bemärkelse samt andfåglar, komma givetvis främst ifråga för bearbetning och publicering. Småfåglarna har jag egentligen också ansett vara värda särskilt noggranna studier, men de utgöra ett synnerligen kvistigt kapitel, värre ju mer man försöker ge sig in på de många problem, som alltså finnas beträffande deras flyttning, uppträdande, eventuella periodicitet etc etc. Vissa arter, såsom stare, de flesta finkfåglar och även ärlor, lärkor etc. gå väl an, men exempelvis piplärkorna äro mycket kritiska, och beträffande sångarna är det ännu värre. När de kommer på våren och börja sjunga, så tycker man att de äro så välbekanta, men när sången slutar, vad ha de sedan för sig? En noggrann undersökning av deras eftersommarliv och deras flyttning på hösten skulle säkert ge mycket men är svår att genomföra. Bergströms och Svärdsöns studier på Ölands södra udde ha enligt min uppfattning varit ytterst värdefulla, och jag har länge önskat försöka något liknande på Skanörshalvön i Skåne. Under nu rådande förhållanden, när man måste kryssa mellan taggtråd, bunkers, förbud och ibland brist på bestämmelser, så är det sannerligen inte gott att företaga sig något eller ens (att) göra upp program för framtiden. Men lever jag när kriget är slut, så skall det jäklar i mig bli annat av. Då skall jag söka stipendier och då skall jag tillsammans med Yngve Melander, Köhler och helst även andra goda krafter försöka lägga upp ett gott och utförbart program. Om mina goda vänner bland Stockholmsornitologerna vill vara med, vilket jag tror, är det så mycket bättre. Och om de stora mästarna Swanberg och Rosenberg vill åtaga sig ledningen. så är jag övertygad om att en faunistisk inventering i första hand av fågellivet och i andra (hand) av övriga tillräckligt kända djurgrupper skall kunna genomföras. Sättes den sedan i samband med invandringshistoria, utomskandinavisk utbredning, (och) med kvartärgeologi och artbildningslära - se Rensch! - så torde nog problemkomplexet bli lockande och tillräckligt för vem som helst. Kan dessutom flyttningsfrågor och fysiologi kombineras ännu intimare än hittills - härvidlag måste kemister med i spelet -, ja, då har vi arbete för generationer, och det skulle förvåna mig mycket om inte det arbetet gäve resultat.

Kommentarer till 1940-04-28:

- Dessa kommentarer bör av flera skäl bli särskilt utförliga.
1. Jag begrep att exkursionen betydde slutet på ett skede i mitt arbete och mina studier. Detta var ju självklart. Det rådde krig runt om Sverige, snart sagt, och jag hade blivit inkallad till 14 maj. Jag forcerade studierna ytterst hårt för att hinna få ut fil-kand-examen dessförinnan, och det lyckades också, dessbättre. Att inkallelsen skulle bli långvarig föreföll säkert. Det blev den också. Jag fick förstås permission i ett par tre omgångar men slapp inte ut på lång tid förrän i mitten av mars 1941. Framtiden tedde sig i april-maj 1940 ytterst oviss; påtaglig krigsfara rådde flera gånger, inte minst i maj, om jag minns rätt. - I det läget var det inte lätt att göra fasta planer för framtiden. Men efter det vanliga fågel-protokollet skrev jag ned mina tankar i alla fall. Rätt intressant att läsa dem nu och jämföra med verkligheten. Se närmare på följande ~~sidor~~ sidor, punkt 5.
 2. Exkursionen 28 april gav mycket gott utbyte. Anmärkningsvärt att redan se alla tre sval-arterna, två av dem i betydande individantal. Tydligt var det relativt gott om mat för dem just vid Kvinnevadsbron, d.v.s. landsvägsbron över Kävlingeån några hundra meter söder om Harlösa samhälle. Även på marken just vid åns strand var det uppenbarligen gott om smådjur: se t.ex. under gul-ärla och sädesärla, och direkt anmärkningsvärt var det att flera lövsångare, rimligen nykomna, sökte föda på ett sådant ställe. Lokalen blev naturligtvis fullständigt förintad ett par år senare, när Kävlingeån reglerats ända upp till Vombsjön. Men vad gör man inte för fosterlandet. Anblicken av en fridfullt ringlande å över slätten är ju outhärdlig för varje ärlig svensk!

FORTS

1940-04-28 forts.
Kommentarer forts.

Antalet sedda trädpiplärkor och brushanar är också anmärkningsvärt högt för att vara i april; åtminstone ansåg jag det år 1940. Nu är jag kanske mindre säker på den saken.

Myrspov rastan/de i inlandet är sällsynt, särskilt på våren.

OBS ordvalet om rödbena: här anges det ungefärliga antalet sedda exemplar, samtidigt som jag betecknar arten som synnerligen allmän. Samma princip borde använts oftare i mina anteckningar.

Förekomsten av änder mycket riklig, både egentliga änder (numera kallade simänder) och dykänder.

3. Sillmåsen kräver en särskild kommentar. Numera kallas den alltid silltrut. Texten om dess förekomst är riktig. Den var, och är fortfarande, en sällsynt företeelse i Skånes inland, ~~men~~ och utefter kusterna och i hamnarna är den också mycket sparsam, naturligtvis med undantag av områden helt nära (de fåtaliga skånska) häckplatserna. Det är också sant att jag redan från 30-talets början lärde mig hur vanlig den var vissa tider på Stockholms ström. Men eftersom den till allra största delen är långflyttare kan detta förstås bara gälla vissa månader. Närmare tidsuppgifter från Stockholm med omgivningar har jag inte, varken från gamla tider eller senare.

En annan fråga är artbestämningen av dagens exemplar. Beteckningen "medelålders" är halvt skämtsam, syftar inte på en ~~gammal~~ utfärgad fågel "i sina bästa år" utan på en ännu icke utfärgad fågel, vilket ju också framgår tydligt av texten. Säkerligen måste fågeln varit m 1 m nära att vara utfärgad. Jag visste redan långt före år 1940 att ungfåglar av trutar, ej minst gråtrut och silltrut, är mycket svårskilda i fält. Däremot visste jag nog inte då, hur lång tid det tar innan en trut blir utfärgad. Enligt Bruun-Singer-Delin-Svensson (Alla Europas fåglar i färg, femte upplagan, Bonnier-Fakta, Stockholm 1983, sidan 144) anlägger silltruten sin mörka rygg vid c ett års ålder, varvid den vanligen vistas i sydligare farvatten. Jag tror på min artbestämning ~~men~~ men känner mig osäker på om fågeln kunde vara mindre än ett år gammal.

4. Iakttagelserna under åren 1935-40, senare även för tiden fram till juni 1942 (men inte längre) förde jag in på kortregister, art för art. Registret har jag fortfarande i behåll. I vanliga fall antecknade jag aldrig i dagboken, när obsarna från en viss exkursion hade införts i kortregistret, men beträffande denna dag gjorde jag ett undantag, uppenbarligen ~~inom~~ i känslan att den utgjorde slutet på en period med intensiv exkursionsverksamhet, en period som pågått oavbrutet i mer än fem år.
5. (jämför punkt 1, sidan 38). Samma bestämda känsla var det tydligen, som fick mig att skriva den långa efterskriften. Den skrevs visserligen inte omedelbart efter 28 april utan först den 4 juli, när jag varit inkallad sedan 14 maj i Stockholm. Denna "efterskrift" är ju snarast en redogörelse för mina framtidsplaner, sådana de tedde sig den kritiska sommaren 1940. Ordvalet är inte alltid det bästa, och innehållet är delvis omoget. Men jag har renskrivit det in extenso eftersom det visar hur jag tänkte på den tiden. Dessutom visar det förstås ~~vad~~ vad jag lyckats och misslyckats med.

Min avsikt att efter bearbetning publicera åtminstone delar av obs-materialet 1935-40 fullföljdes inte. Detta kan jag dock inte anse som ett misslyckande, tvärtom. Senast år 1941 beslöt jag nämligen att studera höststräcket över Falsterbo grundligt. Det var klart för mig redan då att det arbetet skulle kräva flera säsonger. Och säkerligen var det ämnesvalet på många sätt lyckligare för mig själv och min framtid, och kanske inte minst för fågelintresset i stort och därmed för naturen och naturvården. På senaste åren, men knappast tidigare, har jag ställt mig frågan

1940-04-28 forts.

Kommentarer forts.

vilken betydelse mina iakttagelser vid Falsterbo åren 1941-45 haft för fågel- och naturintresset i Sverige och grannländerna. På 40-talet stod jag i regel ensam på Nabben och räknade sträcket, utom på söndagarna då ~~numera~~ vanligen en eller ett par tre goda vänner brukade deltaga. Numera, och inte bara på sista åren utan alltifrån 60-talet, beskådas sträcket ofta av hundratals personer samtidigt; vissa dagar i september-oktober kan siffrorna ligga på 300-400. Det är roligt, mycket roligt, alldeles särskilt roligt eftersom detta kan ske utan att de sträckande fåglarna tar skada, ja, de blir inte ens oroad.

Eftersom jag engagerade mig i Sveriges Ornitologiska Förening och dess skånska lokalavdelning alltifrån starten och gärna ställt upp som exkursionsledare var det naturligt att Falsterbo skulle bli ett favoriserat mål, särskilt på sensommaren och hösten naturligtvis. Att omnämna även "grannländerna" kan tyckas pretentiöst, men så är det faktiskt inte: danska ornitologer har ända från 40-talet varit särskilt intresserade av Falsterbo, föga förvånande egentligen eftersom nästan alla de fåglar som passerar över Falsterbo även kommer att passera över Danmark. Ibland har jag en rätt tydlig känsla av att danskarna väldigt gärna ville ha Skåne eller, ifråga om fågelintresserat folk, åtminstone Falsterbohalvön tillbaka inom sitt eget lands gränser.

Det ovan sagda gäller främst folk med intresse för fågel och natur, helt oberoende av ~~deras~~ deras yrke och verksamhet i övrigt. Att mitt arbete med fågel - och inte ett anatomiskt eller morfologiskt arbete utan ett ~~fält~~arbete - bidrog till att gruppen fåglar kom att betraktas som ett fullvärdigt forskningsobjekt, det har jag begripit länge. Det tog sin tid, ~~ty~~ många strävade emot, men det gick vägen. Inte för att fågelstudier är ~~finare~~ "finare" eller mera givande än andra studier, men ~~fåglarna~~ fåglarna är inte heller sämre som studieobjekt än andra grupper. Ingenting retar mig mera än när jag hör folk, även forskare, a priori förklara att en viss djurgrupp är färdigstuderad och/eller inte kan ge något mer av vetenskapligt intresse. Sådant kan sägas endast av okunniga personer eller av taktiska skäl, när det gäller att hålla med någon inflytelserik person eller att misstänkliggöra en kollega. - - -

I ett hänseende (inte det enda, för allt i världen) hade jag grundligt fel år 1940: jag trodde att "den första och längsta etappen av mina skånska fågelstudier" ~~skulle~~ skulle vara tilländalupen det året. Det blev fel på flera sätt. Mina falsterbohöstar kom att ~~pågå~~ pågå i fem år, och efter växlande öden fick jag fast arbete som museiintendent på Zootis från och med januari 1966. Sedan dess har fågelstudiet, huvudsakligen i form av exkursioner, fortsatt regelbundet och fortsätter ännu idag, mars 1988, alltså för 23:dje året i sträck räknat från och med år 1966! - - -

Mina visioner av 1940 om fågelarbete, för egen del och tillsammans med kolleger, har delvis infriats, delvis inte. De namn jag nämnde som närmaste eventuella medarbetare, Yngve Melander och Folke Köhler, kom att gå andra vägar, Yngve blev genetiker, Folke affärsman. Det är väl överflödigt att nämna, att detta skedde utan slitningar; vi har förblivit vänner ända till denna dag, även om vi inte ses ofta numera.

Att Swanberg och Rosenberg skulle åta sig något slags chefsjobb för fågelarbetet ~~(fågelforskningen)~~ (fågelforskningen) i Sverige var helt verklighetsfrämmande. Detta inte sagt som kritik; ~~båda~~ båda dessa är, resp. var, utmärkta män, men de hade absolut inte passat på sådana poster. Att jag alls nämnde deras namn berodde på min höga uppskattning av dem men visar också att ~~min~~ min personkännedom var bristfällig.

Samarbetet med andra ornitologer, t.ex. i Stockholm, har inte alltid blivit vad jag hoppats. Några har utvecklats i mycket obehaglig riktning. Men många andra personer, ej minst i Lund, har forskat flitigt och framgångsrikt på fågel, och många av de projekt jag hoppades på håller faktiskt på att förverkligas. Men det blir för långt att kommentera här. GRck 1988-03-13.

1940 forts.

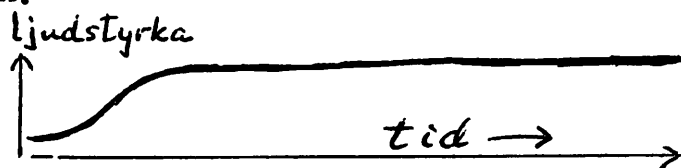
Jag var inkallad i militärtjänst 14 maj 1940 - 15 mars 1941. Hela tiden i Stockholm eller dess omgivningar. Alla iakttagelser i Skåne under denna tid skedde, när jag hade permission. Mina anteckningar, med några undantag, mycket korta, ofta utan angivande av utbytet. Här följer anteckningarna i tidsföljd, med kommentarer i den mån sådana erfordras.

Juni: var i Lund 8-9 juni. Besökte Borgeby. Neottia. Kärrsångare.

Kommentar: Borgeby björkemosse var den bäst kända lokalen för kärrsångare. Den fanns i flera par där. Björkemossen låg fritt, omgiven av odlad mark på alla sidor. Orkidén Neottia nidus-avis, näströt, hade jag aldrig sett förut, i varje fall inte i Skåne. - Björkemossen finns bara delvis kvar. Motorvägen Malmö-Landskrona-Helsingborg är lagd genom mossens västra hälft. I kvarstående, illa vuxna björkar nära vägen finns några råkbön. Kanske finns också något par kärrsångare kvar. GRck 1988-04-09.

Juli: besökte Hjälstaviken ensam 6-7 juli. Gräshoppsångaren hördes lördagen 6 juli kl 2100-2120 samt söndag morgon 7 juli kl 0715. Det var ett högt sirrande, dock snabbt och tydligt vibrerande och med en hög, något klirrande underton.

Avstånd > 100 meter. Stilla kväll. Ernådde ej full styrka omedelbart utan steg till ett visst maximum, som sedan hölls. Kan återges som på figuren här: Påminde därvid om (vissa) motorer.

Kommentar: originalanteckningen härtill finns inte i min dagbok. Men jag anträffade den 1983-04-08 och renskrev den omedelbart. När dagboken för år 1940 började renskrivas i sin helhet år 1988, infördes renskriften här. - Arten var ny för mig. Jag hade aldrig hört den i Skåne, ej heller annorstädes. De första fynden i Sverige gjordes inte i Skåne utan i mellansvenska låglandet och nedre Norrland. Jag tror att endast mycket få fynd fanns från Hjälstaviken före år 1940. GRck 1988-04-09.

Jag besökte Hjälstaviken på nytt 20-21 juli. Intet ord om utbytet.

Augusti: med Svärdson på observatoriekullen på kvällarna.

Kommentarer: Stockholms gamla observatorium ligger i inre staden, nära gamla högskolebyggnaderna och nära Odengatan. Flera kvällar träffades Gunnar Svärdson och jag och gick upp dit och lyssnade efter sträckande vadare m m, alltid i mörker. Hörde också en del, exempelvis drillsnäppa, grönbena m m, men anteckningar om utbytet saknas. - Detta var ju under kriget, när biltrafiken var relativt liten, och oerhört liten jämfört med läget idag. GRck 1988-04-09.

September: 1 sept. med Österlöf utåt Hägernäs.

8 sept. " " på Mörkö.

Kommentarer: Jag hade sällskap med Bo Österlöf, som var min exerciskamrat. I ett senare skede i livet skulle jag lära känna hans bror, som på 60-talet blev anställd vid Riksmuseet som chef för ringmärkningsverksamheten. - Inga uppgifter om utbytet. GRck 1988-04-09.

Stan,

15 sept. Ånyo med Österlöf vid Hägernäs. På förmiddagen bra väder och en del kretsande rovfågel: ormvråk och bivråk. På e.m. efter några timmars dåligt väder åter uppklärnande och soligt, och stark rörelse i rovfågelvärlden: vråkar, tornfalk, sparvhök, gjuse etc etc.; även ringduvor mot V.

Kommentarer: Detta är allt som står om utbytet. Men det var en bra dag, och jag vet med visshet att mycket få stockholmsornitologer letade efter kretsande rovfågel. Åtminstone gjorde de det sällan eller aldrig i Stockholmstrakten. GRck 1988-04-09.

1940, september forts.

1940-09-22.

Ensam på exkursion till Lindholmen i Uppland. Utomordentligt lyckad, strålande dag. I sjön stora flockar brunand, ett par hundratals ex., vidare bläsand 30-40 ex, vigg smärre flockar, en knipa, sothöns, ett par knölsvanar. Ladusvala allmän. Sträckande storlom högt mot VSV. Två vråkspiraler: kl 13 en på 15 ex, och kl. 13,30 en på 14 ex. Utomordentligt typisk stigning i spiral och, efter uppnående av mycket stor höjd, rakt bortglidande sträck mot V. Vråkarna steg upp i molnen och försvann som dimfigurer där, men då var också den önskade höjden nådd, spiralen upplöstes och sträcket började. En gjuse kretsade på samma sätt för sig själv. Flera sparvhökar kom förbi lågt mot V. - Kl 16,00 på e.m. kom en nötkråka på låg höjd över stationen med rak kurs mot V. Utmärkt god iakttagelse i härlig sol. Nötskrika påfallande allmän.

Kommentarer: fin dag! Flockar av kretsande vråkar - eller "skruvar" som vi ofta sade i Skåne - bedömdes i Stockholm som något märkvärdigt. Jag minns ännu idag att ovanstående iakttagelser bemöttes med misstro av somliga; andra ornitologer var vänliga nog att tro på uppgifterna, även om antalet fåglar i en krets, alltså 15 stycken, var långt över vad de någonsin själva sett. - GRck 1988-04-10.

1940-09-29.

Exkursion med Svärdson och Bergström till Ekerö i Mälaren, just där ön är som smalast. Diverse rundpromenader i skogarna och i kärrområdet vid stränderna samt i den härliga björkhagen till vänster om vägen. Berberis allmän. Knölsvan, blåhök en juv, änder, nötskrika, ängsbiplärka, enkelbeckasin, trastar etc. Mycket svamp. Finfint väder och mycket lyckad exkursion. Svärdson och jag färdades på tandemcykel; det var första gången i mitt liv jag använde detta fordon. Mycket bra och säkert lämpat för långfärder, om båda cyklisterna göra sitt bästa, nota bene.

Kommentarer: också en utmärkt skön dag. Utbytet av fågel föga överraskande. Mera förvånande var väl, att Berberis förekom allmänt, trots den lag som säger (eller sade?) att denna art skulle utrotas.
GRck 1988-04-10.

1940, oktober-november.

Jag hade permission, eller kanske det kallades tjänstledighet, från militärtjänsten 21 oktober - 7 november. Den tiden tillbragtes i Lund, men jag gjorde också rätt många exkursioner. Jag förde i regel rätt noggranna anteckningar om utbytet; dessa skrevos dock ej i dagbok utan på lösa papper, som senare försvann i mina gömmor. Längre trodde jag att de gått förlorade, men huvuddelen av dem återfanns 1983-04-08. De följer härnedan, i renskrift. För eventuella kommentarer se efter 7 november.

1940-10-21, måndag.

Jag anlände till Lund på morgonen. Ingen exkursion denna dag, men på morgonen passerade ett par stora ringduveflockar mot SV över Zootis.

1940-10-22, tisdag.

Natten till denna dag passerade en sjöorreflock över Lund. Jag reste ner till Sjölund och hade en ovanligt bra och intressant fågeldag där. Tid: kl 0900 - 1400.

Fågel:

kråka allmän
kaja "
skata
stare fåtalig
grönsiska: flock
(gråsiska: ej sedd med säkerhet)

gråsparv
pilfink
gulsparv allmän
sävparv 2
snösparv 2
tofslärka flera ex

sånglärka allmän
trädlärka 12
ängspiplärka några
koltrast 1
jorduggla 1
tornfalk 1 stationär

fjällvråk: sträck, över 50 ex

ormvråk: sträck, över 15 ex

sparvhök c 10 ex
blåhök 2 juv
kustpipare 2 + 1 + 11
vipa c 600

kärrensäppa enstaka, bara c 3-5 ex
sothöns ute i vattnet
småskrak några ex
knipa några ex sedda, kanske
allmän längre ute
skedand mycket allmän, delvis i
praktdräkt.

gräsand " "
bläsand " "
stjärtand några enstaka
kricka mindre antal
knölsvan 48 ex ad

gravand 4 ad och 4 juv
sädgås jämnt 10 ex
skrattmå
fiskmå
gråtrut
havstrut

- - - - -

Har även noterat, att koltrasten var mycket allmän i Lund.

1940-10-23, onsdag.

Ringsjön etc. kl 1400-1700. Fågel:

kråka	nötväcka	sothöns allmän
råka	talgoxe allmän	häger 2-3 ex juv
kaja	blåmes allmän	<u>vigg synnerligen</u>
skata	entita flera ex	allmän ("aaa")
nötskrika	rödvingetrast:	<u>brunand</u> mycket
	flock	allmän ("aa")
stare: mycket		knipa några
allmän, kvällssträck.	koltrast allmän	
grönsiska	rödhake	gräsand smärre
bofink	<u>stenfalk</u> 1 hanne	flockar
bergfink	<u>fjällvråk</u> några	skrattnås några
	ormvråk	dussin
gråsparv	blåhök 1 juv	fiskmås enstaka ad
pilfink	sparvhök 1 hona	gråtrut dito
gulsparv	skogsduva 3 } sällsk.	
sånglärka	ringduva 1 }	skäggdopping en-
ängspiplärka på	fasan	staka ex i sjön
mossen		

1940-10-25.

Krankemossen, Krankesjöns S sida, dess Ö sida, upp till Harlösa, vidare Vombsjön - Vombs ängar - Vombs by - Silvåkra. Silvåkra-kärret, + Krankesjöns SO del på kvällen. Tid 1030-1738. Buss.

Utomordentligt väder, ehuru ganska kallt. Tunn is på smärre vattensamlingar; sjöarna dock fullständigt isfria. Fågel:

kråka	koltrast
råka	rödvingetrast smärre flockar fler-
kaja	städes, var tämligen allmän
skata	rödhake flera ex
nötskrika	gärdsmyg 1 ex Silvåkra på kvällen
stare få, några småsällskap	kl 1700
grönsiska allmän, många	<u>pilgrimsfalk</u> 1 ex flög mot SO över
flockar vid Kr. S etc.	Vombs fure kl 1505
bofink } sedda Kr. S etc;	
bergfink } täml. allmänna.	fjällvråk flera ex, sedd Kr. V,
gråsparv	ängarna etc
pilfink	ormvråk flera ex, inalles väl 10 st.,
	över Silvåkraskogen etc, delvis högt
gulsparv allmän	kretsande eller seglande fram som
sävspark	under flyttning högt uppe, åt olika
snöspark flock 11 ex vid	håll, ej sträck
stora ladan	<u>havsörn</u> 3 ex. 1 ex, täml. mörkt men
sånglärka allmän	med vit stjärt, höll till över Kr på
ängspiplärka här och där en-	f m, kretsade länge däröver, for
staka ex, dessutom en stor	sedan åt Ö men kom igen omkr kl 12
och tät flock på över 100	och kretsade högt över sjön, för-
ex på sandmarken V om	följd av en kråka. Sågs aldrig jaga
"Furets hörna", samt en	sothönsflock (ar?) etc dock mycket
mindre flock på 15-25 ex	skrämda av örnen och lyfte som van-
nedanför Heljesjön	ligt och flög längs vattenytan med
talgoxe	kraftigt brusande. - Kl 1430 sågs
blåmes	2 juv på mycket långt håll över
entita	Vombs fures udde. Kl 1510 uppenba-
	rade de sig åter, sakta seglande
	på låg höjd över ttäddtopparna. Kret-
	sade en stund, försvann sedan.

FORTS

1940-10-25 forts.

sparvhök några ex, Kr. S. etc.
duvor: osäkert om några sågs
alls. I varje fall mycket
få ex!

fasan

vipa stora flockar på Vombs
ängar vid Kävlingeån 500 m
från Fiskar Bergströms.
Inalles väl 350 ex, samlade
invid varandra i ett par
flockar

enkelbeckasin 1 ex sågs lyfta
utanför stora ladan
sothöns i Kr. vid norra sidan
en kolossal samling, säkert
1000 à 1500 ex, kanske fler.

häger: åtskilliga ex Kr. När
örnen passerade över östra
stranden, lyfte 8 hägrar
där, juv alla, tycktes det;
likaså syntes andra hägrar
i Kr. V. På kvällen kl 17
kom en häger och fällde ute
i en vassrugge i Kr SO. Över-
huvudtaget täml. många ex.

storskrak: några ex sågs ligga
i Kr O. 5 andra kom samti-
digt och fällde därstädes.
Ej sedd f ö; och ingen hanne
i praktdräkt sedd.

brunand: mycket allmän Kr. De
stora andflockarna i Kr. be-
stodo av

a) brunand och vigg, c 200
resp 300 ex,, ofta blan-
dade. Siffror högst app-
roximativa, ev. större,
men ej mindre! (stor)

b) bläsand: en tät flock på
c 150 ex, däri några få
(ad) hannar i praktdräkt

c) smärre flockar av gräs-
and, inalles sågs kanske
50-100 ex, men fler
funnos, hördes inne i
vassen etc

d) några små knipflockar,
10 - 15 ex

e) kricka 3 ex

vigg allmän Kr. Se brunanden.
Även i ån etc

knipa se brunand; därtill 2 ex,
hannar, i ån vid Fiskar
Bergströms

gräsand: fåtalig i Kr, se brun-
and härovan. I Vombsjön låg

emellertid en oerhörd massa änder
långt borta i ~~östra~~ östra och
norra delarna av sjön, och huvud-
delen av denna flock bestod med
säkerhet av gräsand. Dessa and-
flockar kunde f ö ej undersökas
närmare, tyvärr.

bläsand: se brunand, därtill flera
flockar i ån, Vombs ängar (etc),
men dessa flockar små

kricka: blott 3 ex nedanför Almen

knölsvan: 2 familjer med föräldrar
+ resp 5 och 4 juv låg i Kr.;
dessutom sågs 12 ad. Några av
dessa låg utanför den öppna
strandbiten nedanför fruktträdgår-
den, och när jag stod här kom ett
ex med höjda vingar simmande mot
mig utifrån vattnet och hade ett
underligt läte för sig: oích(o),
ett skarpt väsande, oich, eller
oych(o), kraftigt framstött och
långt hörbart; stundom ích i
eller dylikt. Inga som helst
skallande eller kacklande toner,
blott en väsning.

sädgås: allmän. Redan på f m sågs
småflockar på 4 & 5 ex komma från
V mot Kr-omr., och smärre flockar
flög litet varstans, Kr. O etc. På
ängarna eller urspr. på ängen V om
grandungen vid Fiskar Bergströms
stod en flock på väl 400 ex. (De)
flyttade sedan ut ett gott stycke
utanför stora ladan och stod länge
där. Flög sedan delvis längre sö-
derut på ängarna. Inalles väl c
500-700 gäss iakttagna

skratmås täml. allm., dock ej i
massor. Både juv och ad sågs, mest
ad. Inalles över 100 ex Kr.

fiskmås några ad Kr.

silltrut 1 ad Kr, utmärkt ljus, kret-
sade helt nära + 2 gråtrutar. De
gula benen syntes, m m!

gråtrut: flera ad + juv, Kr + Vomb.
OBS: översvämningsarna små, mycket
grunda, snarast blott våtmark med
vatten upp till tuvorna, f ö nor-
malt vattenstånd.

havstrut 2 ad + eventuellt någon
juv vid Fiskar Bergströms
skäggdopping allmän i Vombsjön.

1940-10-26--27.

Besökte Sövdeområdet. På lördagskvällen, 26 okt. kl 1532, anlände vi till Sövdeborg station. Gick ner på vägen förbi Sövdeborgs slott och sedan över ängen ner till den plats där kanalen från Snogeholms-sjön mynnar (i Sövdesjön). Sedan via kvarnruinen till tältplatsen på sluttningen. Det var klart och mycket kallt, den kallaste natten hittills i höst med temp. på olika ställen i Skåne mellan -5° och -9° C. Sannolikt var det snarare 9 än 5 grader kallt vid Sövdesjön. Det blev norrsken på kvällen mellan kl 19 och 20, då det redan var alldeles mörkt. Vi stod och tittade på norrskenet och lyssnade på gässen.

Nästa morgon upp kl c 0500 efter en mycket kall natt. Härligt, absolut molnfritt väder, ingen morgondimma underligt nog. Vi lagade kaffe. Kl 0620 kom Arne Melander och Gunnar Olsson pr cykel från Lund. Vi gick sedan allihop runt Sövdesjön längs västra stranden - norra stranden, vilade på Salsbjer och gick sedan via Sövde by och ostsidan ner till kanalen, som följdes till Snogeholmssjön. Här rast 1½ timme, varvid jag sov i solen. Det var det härligaste väder. Vi gick ner till Snogeholms slott längs sjön. Strax innan vi kom till slottet långt studium av örnar och gäss i öster över sjön. Fantastiskt! Sedan över öppna markerna nästan till kvarnruinen och så ner till sjön och tältet. Matlagning, grundlig. Sedan marsch till Sövdeborgs station, varvid vi dock hade mycket god tid och stannade vid Sövdesjöns södra del tills det var mörkt. Fågeltillgången ojämn, men i det stora hela god. Många arter, mycket gäss, mycket örn av båda slagen.

Artlista 26 okt.

Sövdeborgs station - Sövdesjön. Bara viktigare arter.

nötskrika
stare några
domherre
grönsiska
bofink
bergfink
mesar
stjärtmes-flock
kungsfågel
lärkor?
piplärk.?
rödvingetrast
koltrast
rödhake
större hackspett
gröngöling
spillkråka
stenfalk 1 ex på långt
håll, flög norrut
över Sövdesjön
häger juv
diverse änder
storskrak
sädgås: se härinvid.
bläsgås: stor flock
vid kanalmynningen,
se härinvid.

Gässen kommo i massor från olika håll på kvällen. Säkert 2000 ex. De fällde på olika ställen i sjön men samlades småningom alltmera,.

Bland de flockar som fällde i sydostbukten, delvis på stranden eller nära densamma, var stora bläsgåsfl., som hördes utmärkt en längre stund.

Senare samlade sig gässen ute på vattnet ehuru tämligen nära sydsidan. Vi smög ner till dem och voro dem mycket nära, men det var för mörkt för att se något ordentligt. De väsnades hela natten, och åtminstone en gång lyfte alla samtidigt med ett brak.

Artlista 27 okt. 1940.

Sövdeområdet enligt föregående sida.

Kråka
råka
kaja
skata
nötskrika

stare ytterst få, blott några
ex vid Sövdesjön SV

korsnäbb, säkerligen mindre:
flockar, i regel små, syntes
och hördes flera gånger.
Anm. vid renskrivandet:
betecknas som "(Mi) Korsnäbb".

domherre
grönsiska mycket allmän ("aa")
hämling ett par ggr vid Sövde-
sjön O.

grönfink 1 ex juv vid Sövdesjön
V. Något avvikande läte,
steglitsartat

stenknäck 4 ex i flock nära
Snogeholms slott

bofink ej sällsynt, delvis i
flockar, dock ingalunda
massvis

bergfink i föregåendes flockar
gråsparv
pilfink
sävparv
gulsparv allmän ("a")

snösparv 2 ex flög över på
stor höjd

sånglärka allmän
ängspiplärka ej i större mängd,
blott få ex

trädkrypare på åtskilliga
ställen i skogen
nötväcka dito

talgoxe
blåmes
entita
svartmes
tofsmes
kungsfågel

varfågel 1 ad kanalens mynning
taltrast några ex ännu morgonen
etc

rödvingetrast ej sällsynt, små-
flockar (och enstaka? Orig.
svårläst. GR)

koltrast

rödhake tämligen allmän
ladusvala 2 juv Sövdesjön O
(större hackspett? Ej sedd eller
hörd med säkerhet)

gröngöling
spillkråka

stenfalk 1 ex på förmiddagen vid
Sövdesjön NV, flög ifatt en
ringduva och jagade denna i
ett regelrätt slag, men duvan
kastade sig ner i skogen och
klarade sig

kungsörn 1 ex på morgonen mot S
över sjön i motsol. Därefter
kl 1330 1 juv över Snogeholms-
sjön NV, och kl 1430 sågs
3 ex samtidigt över Assmåsa-
området. 1 ex kom lågt, stör-
tade ner mot gäss etc., men
förföljd av kråkor och råkor
flög den iväg och satte sig
i en stor bok. Strax efter kom
en havsörn juv över viken, där
massor av gäss låg; ett stycke
norr om denna sågs en annan
ung kungsörn och på oerhörd
höjd över havsörnen en tredje
kungsörn. Dessutom på stort
avstånd, och lågt, ännu en
rovfågel, som dock troligen
var en vråk. - Slutligen kl
16 över Sövdesjön ännu en
observation av kungsörn juv.
"Inalles (3)-4 ex" är slut-
orden i min originalanteckning,
och det finns väl ingen anled-
ning att ändra på. OBS att det
naturligtvis gäller antalet
kungsörnar.

fjällvråk 1 ex Sövdesjön O. Ljust
och grant.

ormvråk flera ex

havsörn: 1 ex kom redan 0646 från
öster ut över Sövdesjön, (vis-
tades sedan) hela dagen där.
Annat ex, dock osäkert bestämt,
satt i träd. Dessutom det ex
som sågs vid Assmåsa; se kungs-
örn. Totalantal "1-2 - ev.
3 juv" (enl. orig.; nu skulle
jag nog anse 2 som bästa
siffra. GR 1983-04-09).

FORTS

Artlista 27 okt. 1940, forts.

duvhök: en stor ad på kvällen
vid Sövdesjön SO
sparvhök: 1 ex på förmiddagen
vid Sövdesjön NV
blåhök: 1 juv tidigt på morgonen
ringduva: ensamma ex vid ett par
tillfällen
skogsduva: 2 ex Elsetjällshusen
rapphöns: flock 8-9 ex Salsbjer
fasan
enkelbeckasin: 1 ex Sövdesjön NV
sothöns: blott något enstaka ex
Sövdesjön SV
häger flera ex
storskrak: 2 eller 3 flockar på
c 10 ex vardera. Ingen hanne i
prakt-dräkt. Mest honor, men
enstaka hanner juv
salskrak: 1 ex, säsongens första.
Var ej hanne ad. Låg i Sövde-
sjön N och studerades länge,
sågs flyga etc etc, anslöt sig
till en krickflock
vigg allmän i Sövdesjön
knipa: smärre flockar
skedand: 3 + 1 ex sedda i Sövde-
sjön. Var ej hanner i prakt-
dräkt.

gräsand: mycket allmän i Sövde-
sjön. Huvudmassan av änder var
gräsand, men även bläsanden
var allmän
bläsand: allmän i Sövdesjön, men
ej så allmän som gräsanden
kricka: några flockar på resp.
3, 10 och 30 ex
sångsvan: 3 ad i Sövdesjöns östra
del, och ett ex i västra delen.
sädgås: betade ej vid Frihult.
På eftermiddagen kom massor av
sädgäss österifrån till Snoge-
holmssjön. I Sövdesjön på kväl-
len denna dag, 27 okt., färre
sädgäss än kvällen innan
bläsås sedd
(skrattnås: tveksamt om sedd)
gråtrut: 2 ad Sövdesjön
skäggdopping tämligen allmän i
sjöarna
storlom: 1 ex i vinterdräkt i
Sövdesjöns norra del.

1940-10-29.

Romeleåsen med Melander. Mycket lyckad exkursion. Muscardinus
avellanarius. Kungsörn.

1940-10-30.

Min födelsedag. Jag var hemma på Hildesborg.

1940-11-01.

Yddingen - Fjällfotasjön - Bökeberg på eftermiddagen. Stormigt
och jåkligt, men makalöst granna havsörnlekar över Fjällfotasjön.

1940-11-02 och -03.

Den traditionella sammankomsten, "jättejakten", hos Gunnar Nord-
qvist och hans mamma i Sjöbo. Jakten skedde i år i Sövde. Det är
sista året Gunnar skall ha kvar den jaktmarken. Mycket lyckad dag.
Pelle Swanberg närvarande, som han oftast brukar vara. Vi hade åt-
skilligt att samtala om.

1940-11-04, måndag.

Besökte åter Sjölanda. Järnsparv, sångsvan, knipa, bläsand,
kricka etc etc.

1940-11-05, tisdag.

Landskrona ett par timmar på kvällen. Vid Dagstorp såg jag en
liten starflock från tåget.

1940-11-07, torsdag.

Uppresa till Stockholm per tåg. Stare sedd vid Eslöv, fjällvråk
vid Ringsjön.

Kommentarer för tiden 1940-10-21 t.o.m. 1940-11-07: se nästa sida.

Över

10-22, Sjölund: OBS ändernas talrikhet, särskilt skedanden. Märkligast är dock uppgiften om fjällvråksträcket. 50 ex på (högst) 4-5 timmar är synnerligen ovanligt, antagligen den högsta siffra jag haft i Skåne, bortsett från Falsterbo.

10-23, Ringsjön: Om blåhök "juv" se allmänna kommentarer härnadan. Och "kvällssträcket" av stare betecknar tydligen flockars flykt mot nattkvarteret och inte sträckflykt i nu gängse mening.

10-25, Krankesjö-området: tidigt datum för snösparv, och ovanligt "stor och tät" flock ängspi-plärka. Silltrut ses avgjort sällan i inlandet i södra Skåne; det gällde på 30-talet, och det gäller fortfarande.

10-26 och 10-27, Sövdetrakten: nästan säkert deltog Yngve Melander, troligen även Eva Hansen. Yngves bror Arne samt Gunnar Olsson, sedermera Gunnar Otterlind, anslöt på morgonen. - Lokalen "Else-tjällshusen": exakt plats osäker, men jag tror det var nära mellanspettens häckplats, d.v.s. där landsvägen Ilstorp-Snogeholm korsar kanalen från Snogeholmssjön till Sövdesjön. Senare, sannolikt redan 1941, fick jag höra av Elsa och Lily Stjernswärd på Sövdeborg, att det trevliga området med grova ekar på gräsmark, där mellanspetten häckade, kallades Källsåker. - Blåhök "juv": se allmänna kommentarer nedan. - Sädgås: anmärkningsvärt att gäss i stort antal kom österifrån till Snogeholmssjön på kvällen. Var hade de gått och betat? Rimligen dock vid Tågra gård eller nära Sövdeborgs station? Men tänkbart är ju också, att det var nykomlingar, som fällde i sjön efter sträckflykt över långa distanser. - Storlom: trots talrika besök vid dessa sjöar alltsedan (ungefär) år 1935 till dags dato har jag mycket sällan sett lommar rasta i sjöarna. Även som överflygande ses lommar mycket sällan över Skånes inland; troligen passerar de regelbundet men flyger för högt för att bli observerade. Besked som styrker denna uppfattning har jag på sista åren fått från Alerstam.

10-29, Romeleåsen: Yngve Melander fann käkar med tänder av hasselmus, Muscardinus avellanarius, i spybollar av ugglor på Romeleåsens sluttnings nära Genarp. Både Yngve M. och Eva Hansen var högeligen intresserade av smågnagare. De fortsatte undersökningarna och fann, här på åsens sluttnings, hasselmus levande i fast bestånd i en trevlig biotop med bl.a. hassel och enbuskar. Mycket rolig och stimulerande upptäckt. - Jag minns mycket väl att vi på denna exkursion såg en kungsörn juv när vi strövade och tittade på åsens sluttnings.

11-01, Fjällfotasjön m.m.: i mulet och stormigt väder manövrerade tre havsörnar om varandra över sjön, mestadels lågt. Jag har ett minne av att alla tre var ungfåglar.

11-05, Landskrona: om man reste från Lund till mitt föräldrahem på Hildesborg, eller omvänt, måste man byta från tåg till buss, eller omvänt, i Landskrona.

Allmänna kommentarer:

a) uppgiften "blåhök juv" är rätt till arten men inte med säkerhet rätt till åldern. Det kan ha varit fråga om gamla honor. Det riktiga blir alltså att skriva "blåhök, ej hanne ad".

b) uppgifter av typen "mycket allmän" eller "massor" eller liknande förekommer ofta i mina anteckningar. Sifferuppgifter är förstås bättre! Men ibland står både en sådan uppgift om abundansen och en mer eller mindre exakt siffra. Då ser man, att jag kunde anse en flock på 20 kärrsnäppor som "stor" och en flock på 100 ex av diverse arter som mycket stor. Detta beror på att jag före år 1941 - min första Falsterbo-höst - helt enkelt inte hade sett de flesta fåglar i så stora mängder som jag senare blev van vid. Därmed ändrades mina åsikter om vad som var en "stor" eller en "jättestor" flock. Denna kommentar gäller generellt anteckningarna åtminstone fram till 1941. Hur tydlig förändringen blir i mitt ordval vet jag dock ej ännu.

1940-12-28.

Jag hade permission från militärtjänsten fr.o.m. 28 december 1940 på kvällen t.o.m. 4 januari 1941. Reste ner till Lund på kvällen 28 december och återvände till Stockholm med middagståget 4 januari 1941.

1940-12-29.

Mot all förmodan en mycket olustig dag, stark västlig blåst, piskande regn, dimma, urusel sikt. Jag reste till Sjölanda och gick där ett par timmar. Det låg is ett stycke ut i bukten. Fågelutbyte dåligt.

steglits 2 ex vid gamla skjutbanan

gräsand mycket allmän

sångsvan allmän

skrattmåsar ad

fiskmås

havstrut

gråtrut massor vid avstjälpningsplatsen. Jag gick dock inte fram dit.

Det intressantaste utbytet (blev) 2 lommar, som kommo sträckande åt SV vid Segeåns utlopp. De flög inne över land, ungefär över järnvägen. Höjd 100 - 150 m. Ren vinterdräkt. Art oviss på grund av den dåliga sikten; kan dock mycket väl ha varit storlom.

På kvällen ringde jag Eva Hansen och frågade henne om något märkligt hänt inom fågelvärlden på sista månaderna i Lund. Intet speciellt märkligt tycktes ha hänt utom att hon och Yngve m.fl. vid Krankesjön sett en havsörn, som vid jakt på sjöfågel lagt sig på vattnet med utbredda vingar. Precis samma sak berättade S:t Clair Renard mig, från Krankesjön även detta. Han hade varit ensam och sett det fullt oberoende av de övriga!!! En ung havsörn hade (dessutom) vid Almen kommit ytterst nära honom, kretsat över honom en stund på blott 7-8 meters höjd, varefter den satt sig i Almen!!

Eva föreslog att vi skulle resa till Sövde nästa dag. Det gjorde vi också.

Kommentarer: se efter 1940-12-30!

1940-12-30.

Eva Hansen och jag träffades enligt överenskommelse i Staffanstorp. (Se föregående dag, och se kommentarer nedan). Vi tog tåg till Sövdeborg. Nära stationen pågick stor klappjakt, varför vi, utan att se något alls i fågelväg gick ner och över Sövdeborgssjön till Sövdesjön, örnuddarna.

Dagen var strålande, praktfullt väder, på dagen 2-3 minusgrader, intensiv sol, låga dimbankar över sjön; dock upplöstes dessa vid 12-tiden. På kvällen hastigt kallare, neråt -10° C, (och) utefter Klingvallsån täta dimmor i ådalen. Enastående fint. Fågelliv bra men tämligen fattigt på grund av isvintern. Klingvallsåns fåra, som vi följde på kvällen ett stycke, var isfri, likaså "kanalen" och vid dess mynning i Sövdesjön ett helt litet fält (också isfritt).

Väg: Sövdeborgs stn - landsvägen - över Sövdeborgssjön - Sövdesjöns östra sida vid örnuddarna - utanför örnuddarna och tillbaka ner längs stranden - över de öppna markerna (mellan Sövdesjön och Snogeholmsjön), matrast här, fortsatte - Snogeholmsjön - över denna till de granna öarna - längs kanalen tillbaka (till Sövdesjön) - upp på landsvägen - Sövde by - i flygfältets kant - följde ån ett stycke - Ilstorps by - Sjöbo övre vägen. Mat i Sjöbo. Tåg hem. Fågel:

nötskrika allmän
grönfink flera enstaka ex
korsnäbb liten flock Sövde-
borgssjön. Säkert mindre arten.
bofink ♂ Sövdeborgssjön
bergfink hörd i skogen vid
kanalen
gulsparv flock Sövdeborgssjön

grönsiska flock
trädkrypare
nötväcka
talgoxe
entita
kungsfågel
gårdsmyg kanalen
större hackspett 1

FORTS.

1940-12-30 forts.

ormvråk några få ex, (däribland) 2 tillsammans vid kanalen nära Sövdesjön.

kungsörn 1 juv i glänta vid kanalen, (den) lyfte helt nära och flög upp och satte sig i en grantopp. Satt här länge helt obesvärad och höll hela tiden stjärten starkt utspärrad och vingarna ej hoplagda utan hängande böjda utåt nedåt med spretande pennor. Satt lugnt och länge på detta sätt, utan spår till oro. Praktfullt. Tydligt (en) mycket ung fågel. Troligen ♂.

havsörn sågs ofta. 3 juv samtidigt, troligen fanns flera. På örnudden satt 2 örnar, c:a 100 meter från varandra i var sitt träd. Samtidigt lyfte en havsörn från marken vid Sövdesjöns strand. Alla juv.

Vi studerade örnspar. Den hade gått ett ganska långt stycke. Ute på isen hade en havsörn suttit, troligen föregående kväll, ty spårerna hade gjorts i våt snö och sedan frusit. En räv hade sprungit i otaliga cirklar och krumbukter runt (örnen).

Örnarna lyfte sedan och reste mot SO.

Vid Snogeholmssjön fällde en stor, ganska brokig ung havsörn i ett träd på en av öarna, och senare sågs en (annan havsörn) fälla och sitta i en hög bok nära "björken över kanalen". Samtidigt sträckte en sydosthän, etc.

sothöns: 1 ex i Klingvallsån på kvällen. Kanske fanns flera. Alltför dimmigt för att se.

gräsand allmän, Klingvallsån,

~~smärre~~ smärre flockar, > 50, i kanalen; därtill enstaka ex.

storskrak 2 över sjön på e.m.

sångsvan 2 ad och 3 juv kom från norr och fällde i vaken vid kanalmynningen på middagen.

sädgås: 1 ex på avstånd vid Frihultskullen. 11 ex kom över Sövde by mot NO. 100 ex kom till sjön på kvällen. (Se även nästa art).

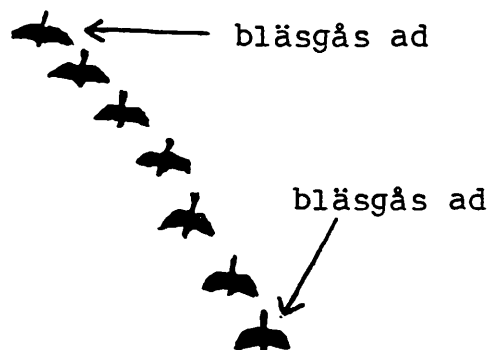
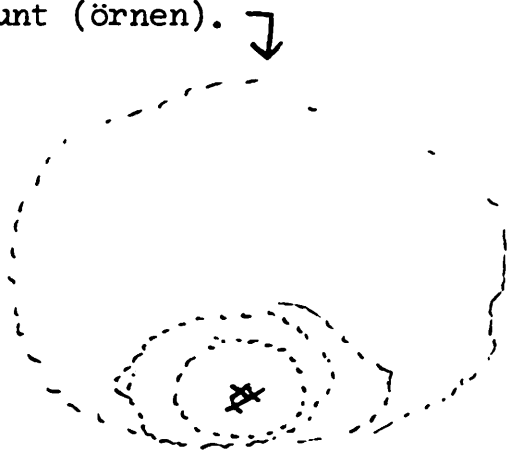
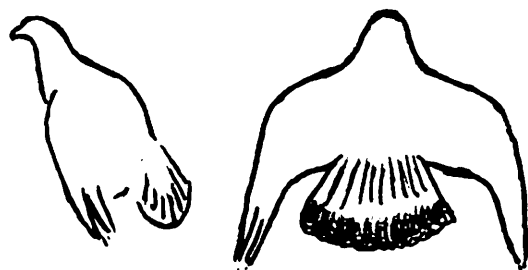
bläsgås: ur nyssnämnda flock på 100 gäss

kom en delflock på 7 ex rakt över.

Därav var 5 sädgäss och 2 bläsgäss ad. Flocken flög i snedrad enligt skiss här, OBS artfördelningen:

Vid Klingvallsån i dimman hördes ytterligare sädgåsflockar. Fin dag!

Kommentarer till 1940-12-28, -29 och -30: se ~~följande~~ följande sidor.

FORTS

1940-12-28, -29 och -30, forts.

Kommentarer till anteckningarna från dessa dagar:

A. 1940-12-28. Jag var inkallad till militärtjänst från maj 1940 till mars 1941. Hade nästan ingen ledighet på sommaren 1940 men fick fritt c 10 dagar i slutet av oktober och början av november och vidare c en vecka vid årsskiftet 1940-41. För till Lund vid båda dessa tillfällen.

B. 1940-12-29. Det ses lätt att anteckningarna är ofullständiga. Vissa vanliga arter, t ex kråkfågel, är inte ens nämnda.

Eva Hansen är redan presenterad. Studenten vid namn K.G. S:t Clair Renard var en naturintresserad medicinare, som i tidens fullbordan blev läkare i Gällivare. Det var en trevlig prick. Vi trivdes väl tillsammans men träffades tyvärr inte ofta och knappast alls efter år 1942 (ungefär).

Att havsörnar lägger sig på vattnet med utbredda vingar har jag aldrig sett själv och knappast ens hört talas om utom i detta enda fall. Det måste vara ett mycket sällsynt beteende!

Iakttagelser av lommar, sträckande över Skånes inland, är alldeles avgjort sällsynta, även i våra dagar (1986). Dels är ju individantalet relativt ringa, dels tror jag att dessa fåglar ofta eller oftast flyger för högt för att bli observerade. På senaste åren har Thomas Alerstam och Inga berättat för mig om lommar, som sträckt över Skåne på mycket stor höjd och som de kunnat följa långa sträckor med radar.

C. 1940-12-30. Eva Hansen hade sitt föräldrahem i Hindby utanför Malmö och kom alltså med tåg därifrån. Vi möttes i Staffanstorp.

Som synes är artlistan även för denna dag ofullständig.

De s.k. "örn-uddarna" i Sövdesjön är uddarna med landfäste vid Sövde kyrkogård. De var, och är fortfarande, beväxta med reslig skog av bok och andra trädslag, mest lövträd. Ibland kallas de i mina anteckningar för "kyrkogårdsudden". Av Gunnar Nordqvist fick jag så småningom veta, att lokalen kallas Ranås, åtminstone av folket på Sövdeborg. Marken tillhör Sövdeborgs gods.

Det ofta förekommande ordet "kanalen" betecknar helt enkelt avloppet från Snogeholmssjön till Sövdesjön. Det hade blivit kanaliserat omkring år 1932-33. Jag minns att grävningarna var färskare när jag för första gången besökte området. Tydligt hade bl.a. en mycket trevlig kärrmark strax nedströms Snogeholmssjön blivit förstörd vid detta tillfälle. Kanalen går annars mest genom skogsmark. Den "öppna marken" mellan de två sjöarna ligger söder om kanalen. Det var förr i världen en mycket trevlig mark, till stor del ljungbevuxen och med fin flora av sandväxter, därtill några små odlingar och en gård, som jag tror blev ödegård redan på 30-talet. Numera är området till stor del planterat med barrträd, som redan (= nu, 1986) är många meter höga, delvis ännu större. Vissa ~~öppna~~ öppna områden finns dock kvar.

"Björken över kanalen": rätt kort bit nedströms Snogeholmssjön, där kanalen har flera meter höga och rätt branta kanter, låg en stor och grann björk, rikt grenig, rakt över kanalen. Den kunde användas som bro, och det gjorde vi många gånger, eftersom vår vandringsväg ofta gick från Sövdeborgs station ner till Snogeholmssjöns norra sida; och sedan var det praktiskt att korsa kanalen just där. Björken fick ligga kvar länge. Den var grov och mycket bärkraftig, tålte flera man samtidigt. Vi vågade aldrig gå balansgång på den, men det gick bra att krypa på alla fyra. Jag har fotografiska bevis på detta och tror t.o.m. att en sådan bild finns publicerad, men när detta skrives (1986-09-13) har jag inte hittat uppsatsen ifråga.

Fågel:

Kungsörnen satt helt fritt i grantoppen. En helt utmärkt observation. Och en egendomlig hållning, som jag nog aldrig återsett!

Skisserna kopierade efter dagboken!

Forts.

1940-12-28, -29 och -30, forts.

Kommentarer forts.

havsörn: spåren av havsörn och räv på isen var mycket eleganta. De framstod skarpa och mörka mot vit bakgrund. Tydligt hade de avsatts i våt snö på isen, varefter snön frusit. Jag tog fotos av dem. Ett av dessa fotos är publicerat i följande uppsats:

Gunnar Nordqvist och Gustaf Rudebeck: "I lövskogsområdet runt de sydsånska sjöarna". Finnes i bokverket Natur i Skåne. Under redaktion av Bertil Hanström och Kai Curry-Lindahl. Bokförlaget Svensk Natur, Göteborg 1947. Fotografiet är återgivet på sidan 186. Kopia bifogas här; se nästa sida.

Jag har ett minne av att jag tog två bilder, de sista på en rulle. Den ena bilden visade dels spåren, dels någon form av skala, nästan säkert min kikare som ställts på isen. Den andra bilden saknade sådan skala. Den förstnämnda var alltså egentligen den bästa att publicera, men av någon anledning blev det inte så. Det är tveksamt om jag nu har kvar negativerna.

bläsgås: att bläsgåsen var regelbunden på höstflyttningen i Skåne, det blev klart för mig redan omkring 1933-34. Men observationer från de rena vintermånaderna, alltså december, januari och februari, var sällsynta eller nästan okända på 30-talet. Dagens iakttagelse, i slutet av december, betraktades därför som anmärkningsvärd.

sädgås: OBS det ganska ringa individantalet. Det brukar bli så när vintern blir mycket sträng. I extremfall kan praktiskt taget alla sädgäss lämna landet.

övriga andfåglar: gräsand fortfarande i rätt avsevärt antal, även om ordalydelsen och interpunktionen ej är alldeles entydiga. Högst sannolikt har jag anfört alla sedda arter andfågel; därför anmärkningsvärt att varken vigg eller knipa är omnämnda.

Allmänt om dagen: ord som ej finns i originalet står här i renskriften inom parentes. Språket är inte alltid felfritt, men begripligt är det förhoppningsvis.

Tillägg: i mitt kortregister finnas även följande uppgifter:

sädgås: antalet sedda angivet till "100 + ovisst antal". Rimligt totalantal sedda ex: cirka 150.

fasan: sedd

rapphöna: sedd

ormvråk: 4 - 6 ex

Dessutom det intressanta tillägget: "ingen dykand"

GRck 1988-04-12

Tillhör kommentaren
till anteckningarna
från 1940-12-30.

54

Gunnar Nordqvist och Gustaf Rudebeck

Havsörn och räv ha sammanträffat på Sövedsjöns is. 30/12 1940. Foto: G. RUDEBECK.

kan det bli grandiosa uppvisningar. Naturligtvis är det ingalunda fråga om någon massförekomst, saken är bara den att örnarna på grund av sin storlek och sina vanor äro lätta att få se. Speciellt gäller detta havsörnarna. De äro samlade runt sjöarna och jaga oftast över dessa. Vidare äro de sällskapliga, och sedan sjöarna isbelagts, älska de att sitta mitt ute på isen, där de synas på långt håll. Mest leva de väl på sjuk eller skadad sjöfågel, men man kan t. o. m. få se dem göra försök att slå flygande gäss. En årsung havsörn, som en vinterdag anföll en sångsvanflock i Fjällfotasjön, gjorde sig emellertid förfångt besvär, ty varje gång örnen nalkades med framsträckta klor, reste sig den angripna svanen upp och slog med vingarna, så att örnen ej fick något grepp utan måste vända. Kungsörnarna jaga mera längs skogsbryn och över hedar och fälademar-

186

Kopia ur: Gunnar Nordqvist och Gustaf Rudebeck: I lövskogsområdet runt de sydsånska sjöarna. Publicerad i: Natur i Skåne. Under redaktion av Bertil Hanström och Kai Curry-Lindahl. Svensk Natur. Tryckt i Göteborg 1947.

1940-12-31.

Lika fint väder (som igår), men mycket kallare. Besök vid Sjölund - Alnarps park.

kråka } stort nordgående
råka } sträck av råka och
även kråka, dels glest
men talrikt sträckande, dels
ett par stora flockar. Över
1000 ex.

stare: 2 ex Nya skjutbanan
järnsparv?

mesar }
trädkrypare } Alnarps
nötväcka } park
koltrast }
större hackspett }

pilgrimsfalk ♂ vid Nya skjut-
banan, kom med rak kurs mot
sydväst!

ormvråk: 1 ex Alnarps park

ringduva 12-15 ex Alnarps park

gräsänder mycket allmänna

sångsvan allmän

knipflock

större dykandflock

längre ute, tro-

ligen vigg och

bergand, men nej

säkert.

i vattnet
utanför
Sjölunda

mås

- - - - -

större hackspetten var en ♂

- - - - -

I Lund sågs denna dag trädkrypare
vid U.B.

Kommentarer:

1. Uppgifterna om råka och kråka svåra att förklara. Jag ifrågasätter varken bestämningarna, beteendet eller individantalet, men var det verkligen fråga om sträck, d v s flyttning? Inga uppgifter finns om tidpunkten på dagen, men månne det inte var fråga om inflygning till nattkvarteret, som rimligen kan ha legat i Alnarps park?
2. OBS frågetecknet efter järnsparv. Jag brukar inte ta upp uppgifter som tydligt anges såsom osäkra. Bäst att stryka arten, helt enkelt.
3. U.B. betyder Universitetsbiblioteket på lundensiska. Biblioteket ligger alldeles nära Zoologiska Institutionen. (Men numera finns det även ett "U.B.2", beläget längre norrut).

GRck 1988-04-12.